Consell Comarcal
del **Baix Llobregat**

GUIA PRÀCTICA DE CLÀUSULES SOCIALS PER AL FOMENT DE L'ECONOMIA SOCIAL AL BAIX LLOBREGAT

Consell Comarcal
del **Baix Llobregat**

Impulsa:

economia social
Ateneu Cooperatiu Baix Llobregat

Promou:

Generalitat de Catalunya
Departament d'Empresa i Treball

Amb el finançament de:

MINISTERIO DE TRABAJO Y ECONOMÍA SOCIAL

SERVICIO PÚBLICO DE EMPLEO ESTATAL
SEPE
SERVEI PÚBLIC D'OCUPACIÓ ESTATAL

ÍNDEX

INTRODUCCIÓ: ECONOMIA SOCIAL I CONTRACTACIÓ PÚBLICA. 3
GUIA APLICATIVA I CLÀUSULES. 9

1. COM GARANTIR LA CONTRACTACIÓ D'EMPRESES I ENTITATS D'ECONOMIA SOCIAL. 13
1.1. CONTRACTES RESERVATS A CENTRES ESPECIALS DE TREBALL D'INICIATIVA SOCIAL I EMPRESES D'INSERCIÓ. 13
1.2. CONTRACTES RESERVATS A ENTITATS I EMPRESES D'ECONOMIA SOCIAL. 19
2. COM AFAVORIR LA CONTRACTACIÓ D'EMPRESES I ENTITATS D'ECONOMIA SOCIAL. 27
2.1. CRITERIS D'ADJUDICACIÓ. 31

CA.1. CONTRACTACIÓ DE PERSONES AMB DISCAPACITAT, DE PERSONES EN SITUACIÓ I/O RISC D'EXCLUSIÓ SOCIAL. 37
CA.2. SUBCONTRACTACIÓ DE CENTRES ESPECIALS DE TREBALL, EMPRESES D'INSERCIÓ I ENTITATS D'ECONOMIA SOCIAL. 39
CA.3. IGUALTAT DE DONES I HOMES. 41
CA.4. QUALITAT EN L'OCUPACIÓ. 48
CA.5. COMERÇ JUST. 51
CA.6. PRODUCTES ALIMENTARIS DE QUALITAT I DE PROXIMITAT. 52
CA.7. CRITERIS DE QUALITAT SOCIAL. 54
CA.8. CRITERIS D'ADJUDICACIÓ COMPLEMENTARIS. 56

2.2. CONDICIONS ESPECIALS D'EXECUCIÓ. 60

CE.1. INSERCIÓ LABORAL DE PERSONES AMB DIFICULTATS D'ACCÉS A L'OCUPACIÓ. 65
CE.2. SUBCONTRACTACIÓ DE CENTRES ESPECIALS DE TREBALL, EMPRESES D'INSERCIÓ I ENTITATS D'ECONOMIA SOCIAL. 67
CE.3. IGUALTAT ENTRE DONES I HOMES. 68
CE.4. QUALITAT EN L'OCUPACIÓ. 73
CE.5. CLÀUSULA ÈTICA. 76
CE.6. CLÀUSULA DE RESPONSABILITAT FISCAL. 77

3. COM FACILITAR LA CONTRACTACIÓ D'EMPRESES I ENTITATS D'ECONOMIA SOCIAL. 79

1. UNA DECLARACIÓ INSTITUCIONAL. 79
2. PLANIFICACIÓ I PREPARACIÓ DELS CONTRACTES. 81
3. SOLVÈNCIA TÈCNICA I PROFESSIONAL. 88
4. ELS LOTS. 92
5. MESURES ADMINISTRATIVES. 96

4. COMPLIMENT I VERIFICACIÓ. 102

INTRODUCCIÓ: ECONOMIA SOCIAL I CONTRACTACIÓ PÚBLICA.

El propòsit d'aquesta guia no és presentar una anàlisi exhaustiva sobre les característiques i beneficis de l'economia social, però sí abordar el seu encaix en el marc de la contractació pública. Per això, resulta necessari fixar alguns termes i utilitzar uns conceptes jurídics determinats, imprescindibles per desenvolupar-nos en un àmbit garantista i subjecte al principi de seguretat jurídica, com és el marc administratiu regulador de la licitació, adjudicació i execució dels contractes públics.

En conseqüència, i de forma succinta, establirem alguns conceptes legals que resultaran d'utilitat quan, més endavant, establim o proposem diversos criteris i aspectes per incorporar-los als plecs o als procediments de licitació.

Marc jurídic de referència: Llei 5/2011, de 29 de març, d'economia social (LES, en endavant).

Definició d'economia social (Article 2 LES): Es denomina economia social el conjunt de les activitats econòmiques i empresarials que en l'àmbit privat duen a terme aquelles entitats que, de conformitat amb els principis recollits en l'article 4, persegueixen bé l'interès col·lectiu dels seus integrants, bé l'interès general econòmic o social, o tots dos.

Principis orientadors de l'economia social (article 4 LES):

Les entitats de l'economia social actuen sobre la base dels següents principis orientadors:

a) Primacia de les persones i del fi social sobre el capital, que es concreta en gestió autònoma i transparent, democràtica i participativa, que porta a prioritzar la presa de decisions més en funció de les persones i les seves aportacions de treball i serveis prestats a l'entitat o en funció de la finalitat social, que en relació a les seves aportacions al capital social.

b) Aplicació dels resultats obtinguts de l'activitat econòmica, principalment en funció de la contribució aportada i servei o activitat realitzada per les sòcies i socis o pels seus membres, si s'escau, a la finalitat social objecte de l'entitat.

c) Promoció de la solidaritat interna i amb la societat que afavoreixi el compromís amb el desenvolupament local, la igualtat d'oportunitats entre homes i dones, la cohesió social, la inserció de persones en risc d'exclusió social, la generació d'ocupació estable i de qualitat, la conciliació de la vida personal, familiar i laboral i la sostenibilitat.

d) Independència respecte els poders públics.

Entitats i/o empreses que formen part de l'economia social (article 5.1. LES):

Formen part de l'economia social les cooperatives, les mutualitats, les fundacions i les associacions que duguin a terme activitat econòmica; les societats laborals, les empreses d'inserció, els centres especials de treball, les confraries de pescadors, les societats agràries de transformació i les entitats singulars creades per normes específiques que es regeixin pels principis que estableix l'article anterior.

CONTRACTACIÓ PÚBLICA I ECONOMIA SOCIAL

La legislació de contractes públics, la Llei 9/2017, de 8 de novembre, de contractes del sector públic (LCSP17 en endavant), fa una referència d'enorme importància pel que fa a l'economia social. Es troba, ni més ni menys, a l'article primer d'aquesta norma legal, d'aquí la seva rellevància:

Article 1. Objecte i finalitat

3. En tota contractació pública s'han d'incorporar de manera transversal i preceptiva criteris socials i mediambientals sempre que tinguin relació amb l'objecte del contracte, en la convicció que la seva inclusió proporciona una millor relació qualitat-preu en la prestació contractual, així com una major i millor eficiència en la utilització dels fons públics. També s'ha de facilitar l'accés a la contractació pública de les petites i mitjanes empreses, així com de les empreses d'economia social.

A més a més, sense citar expressament el concepte d'economia social, hi ha, a la LCSP17, algunes referències tangencials o indirectes a les entitats d'economia social, o bé a les característiques que les defineixen. Per exemple:

- La disposició addicional quarta regula els contractes reservats per a centres especials de treball d'iniciativa social i les empreses d'inserció, entitats que formen part de la família de l'economia social d'acord amb l'article 5.1. LES.

- La disposició addicional quaranta-setena assenyala els principis aplicables als contractes de concessió de serveis de caràcter social, sanitari o educatiu, i se citen expressament: "... la reinversió dels beneficis obtinguts en la millora dels serveis que presta; l'establiment de mecanismes de participació, d'informació i orientació d'aquests."

- La disposició addicional quaranta-vuitena estableix l'opció de reservar determinats contractes de serveis socials, culturals i de salut a determinades organitzacions. Aquestes organitzacions no apareixen denominades com d'economia social, però les seves característiques encaixen del tot amb les característiques de les organitzacions d'economia social:

  a) Que el seu objectiu sigui la realització d'una missió de servei públic vinculada a la prestació dels serveis que recull l'apartat primer.

  b) Que els beneficis es reinverteixin amb la finalitat d'assolir l'objectiu de l'organització; o, en cas que es distribueixin o redistribueixin beneficis, la distribució o redistribució s'ha de fer d'acord amb criteris de participació.

  c) Que les estructures de direcció o propietat de l'organització que executi el contracte es basin en la propietat dels empleats, o en principis de participació, o exigeixin la participació activa dels empleats, els usuaris o les parts interessades.

  d) Que el poder adjudicador de què es tracti no hagi adjudicat a l'organització un contracte per als serveis en qüestió d'acord amb aquest article en els tres anys precedents.

- Finalment, la LCSP17 aposta de manera transversal per la contractació pública responsable, establint diferents opcions per incorporar clàusules socials. Aquestes opcions no beneficien de manera exclusiva les empreses i

entitats d'economia social, però sí que en determinats casos podran ser utilitzades per facilitar que accedeixin a l'adjudicació dels contractes públics. Ens anirem referint a totes elles en la present guia, amb especial atenció als criteris d'adjudicació i les condicions d'execució de tipus social.

La legislació nacional de contractes públics s'ha de subjectar a la normativa comunitària, no en pot contradir ni la lletra ni l'esperit. En conseqüència, és important tenir en compte que les referències a l'economia social, als criteris socials, a la contractació pública responsable i a la reserva de contractes de la LCSP, havien estat prèviament regulades i fomentades a través de la Directiva 2014/24/UE del Parlament Europeu i del Consell, de 26 de febrer de 2014, sobre contractació pública.

Tenint en compte el que s'ha dit, destaquem la Resolució del Parlament Europeu, de 4 d'octubre de 2018, sobre el paquet de mesures de l'estratègia de contractació pública (2017/2278 (INI)). Del text, en traiem:

A. Considera que encara no s'està aprofitant plenament el potencial de la contractació pública pel que fa a ajudar a construir una economia social de mercat competitiva, i que més de 250 000 administracions públiques de la Unió gasten cada any al voltant del 14% del PIB, gairebé dos bilions d'euros, en l'adquisició de serveis, obres i subministraments;

9. Insta els estats membres a que utilitzin la contractació pública de manera estratègica per promoure un creixement intel·ligent, sostenible i integrador en el qual estiguin incloses les pimes i les empreses de l'economia social; subratlla que això exigeix dels Estats membres que es donin sistemàticament indicacions per a tals actuacions al més alt nivell i es doni suport a l'efecte els compradors i els professionals de les administracions públiques;

36. Lamenta que les pimes i les empreses de l'economia social segueixin tenint dificultats per accedir a la contractació pública, i demana a la Comissió que avaluï l'eficàcia de les mesures establertes en les Directives de 2014 i proposi noves solucions de ser necessari.

DUES PREMISSES I UNA CONCLUSIÓ

Primera premissa

Des de fa dècades, la Unió Europea insisteix que la contractació pública no és una mera execució d'obres, prestació de serveis i aprovisionament de béns, sinó que conforma una eina estratègica de primera magnitud (13% -15% del PIB) per a la dinamització social i econòmica del territori.

De fet, la Directiva té com a objectiu principal impulsar un ús estratègic de la contractació pública en suport d'objectius socials comuns, com la protecció de l'entorn, la cohesió social, l'ocupació de qualitat, la igualtat de gènere o la integració social de persones amb discapacitat o en situació d'exclusió social.

Així, la Directiva 2014/24/UE sobre contractació pública avança en la consecució dels objectius de l'Estratègia Europa 2020, és a dir, del model social europeu i de l'economia social. Doncs, com va aprovar el Parlament Europeu: «el model social europeu s'ha construït a través d'un alt nivell de serveis, productes i llocs de treball generats per l'economia social» i que «s'han de valoritzar els models d'economia social per assolir els objectius de creixement econòmic, ocupació, formació i serveis a la persona que impregnen el conjunt de les polítiques de la Unió».1

Segona premissa

Les entitats de l'economia social es presenten com a garants de diversos principis i estàndards socials, ja que incorporen en el seu ADN «la igualtat d'oportunitats entre homes i dones, la cohesió social, la inserció de persones en risc d'exclusió social, la generació d'ocupació estable i de qualitat, la conciliació de la vida personal, familiar i laboral, i la sostenibilitat».

Les entitats d'economia social es regeixen per una gestió democràtica i participativa, s'orienten a les necessitats humanes, es comprometen amb la comunitat, fomenten el desenvolupament local, contribueixen amb el medi ambient, proporcionen més qualitat d'ocupació, col·laboren amb el teixit associatiu públic i privat, i mantenen l'ocupació en èpoques de crisi.

1.Parlament Europeu (2008), Resolució sobre economia social, de 19 de febrer de 2008 (2008/2250 (INI)). Considerant C.

La gran paradoxa és que el seu pes en la contractació pública no correspon a la seva importància: l'economia social suposa el 10% del PIB i el 12,5% de l'ocupació. No obstant això, tan sols resulta adjudicatària de l'1,90% del conjunt pressupostari dels contractes públics.

Conclusió: La contractació pública estratègica i responsable comparteix objectius amb l'economia social. També, la contractació pública disposa de diversos mecanismes i possibilitats per potenciar l'adjudicació de contractes públics a les entitats i a les empreses d'economia social.

GUIA APLICATIVA I CLÀUSULES.

A QUÍ S'ADREÇA?

1. Personal tècnic	2. Càrrecs públics	3. Entitats
A totes les persones que participen en la redacció dels plecs i processos de contractació, tinguin o no forma jurídica	Als càrrecs públics i persones amb capacitat de decisió política	A les persones gestores i professionals de l'economia social

OBJECTIUS

1. Col·locar les administracions públiques en un pla d'innovació i compromís social.
2. Situar al primer pla de l'agenda pública i política les desigualtats socials i articular la contractació pública com un element transformador.
3. Incorporar, de forma transversal i preceptiva, en la licitació i adjudicació de contractes, l'interès públic i les necessitats ciutadanes.
4. Fomentar les polítiques públiques de responsabilitat social a través de la compra pública.
5. Promoure la contractació d'empreses responsables. En particular, fomentar la participació en contractació pública d'empreses d'inserció, centres especials de treball i la resta d'entitats d'economia social (cooperatives, associacions, societats laborals, fundacions, etc.).
6. Demostrar que la compra pública, a més de ser eficient des del punt de vista econòmic, pot ser ètica, inclusiva i socialment responsable.
7. Proporcionar els coneixements, eines i clàusules necessaris per facilitar la contractació d'empreses d'economia social, solidària i cooperativa.

COM S'ESTRUCTURA LA GUIA?

1. Garantir la contractació de l'economia social.

2. Afavorir la contractació de l'economia social.

3. Facilitar la contractació de l'economia social.

4. Compliment i verificació.

Cadascun dels apartats conté els continguts següents:

1. Fonaments, anàlisi legal i recomanacions d'aplicació.
2. Clàusules específiques susceptibles de ser incorporades en els plecs de contractació i verificadors per comprovar-ne el compliment efectiu.

1. GARANTIR LA CONTRACTACIÓ DE L'ECONOMIA SOCIAL

Contractes reservats a empreses d'inserció, d'iniciativa social i centres especials de treball.

- *LCSP. Disposició addicional quarta: Contractes reservats.*

Contractes reservats a empreses d'economia social.

- *LCSP. Disposició addicional quaranta-vuitena: Reserva de determinats contracte de serveis socials, cultura i de salut a determinades organitzacions.*

2. AFAVORIR LA CONTRACTACIÓ DE L'ECONOMIA SOCIAL

CRITERIS D'ADJUDICACIÓ

- *LCSP. ARTICLE 145: Requisits i criteris d'adjudicació del contracte.*

1. Inserció laboral de persones amb dificultats d'accés a l'ocupació
2. Subcontractació de centres especials de treball, empreses d'inserció i entitats d'economia social
3. Igualtat entre dones i homes
4. Qualitat en l'ocupació
5. Comerç just
6. Productes alimentaris de qualitat i de proximitat
7. Criteris de qualitat social
8. Criteris d'adjudicació complementaris

CONDICIONS ESPECIALS D'ADJUDICACIÓ

- *LCSP. ARTICLE 202: Condicions especials d'execució del contracte de caràcter social, ètic i mediambiental i d'altres ordres.*

1. Inserció laboral de persones amb dificultats d'accés a l'ocupació
2. Subcontractació de centres especials de treball, empreses d'inserció i entitats d'economia social
3. Igualtat entre dones i homes
4. Qualitat en l'ocupació
5. Clàusula ètica
6. Responsabilitat fiscal

3. FACILITAR A LA CONTRACTACIÓ DE L'ECONOMIA SOCIAL.

DECLARACIÓ INSTITUCIONAL

PLANIFICACIÓ I PREPARACIÓ DELS CONTRACTES

- Planificació de la contractació
- Consultes preliminars
- Aspectes laborals

SOLVÈNCIA TÈCNICA I PROFESSIONAL

- Aptituds específiques en matèria social: equip humà, trajectòria, etc.

ELS LOTS

- Divisió del contracte en lots.
- Reserva de lots.
- Limitar la participació i l'adjudicació màxima de lots.

MESURES ADMINISTRATIVES

- Reducció o eliminació de requisits de solvència i garanties.
- Alleugeriment administratiu.

4. CONTROL I VERIFICACIÓ.

1.Assenyalament de tots els criteris de qualitat social com a obligacions contractuals essencials.

2. Establiment de penalitats específiques i advertiments de les conseqüències dels incompliments.

3. Obligacions per a les adjudicatàries d'acreditar el compliment de tots els criteris.

4. Assignació de la funció de verificació i avaluació de la documentació presentada per l'empresa adjudicatària.

5. Establiment d'un sistema concret i efectiu amb verificadors pel que fa als criteris de compra responsable.

1. COM GARANTIR LA CONTRACTACIÓ D'EMPRESES I ENTITATS D'ECONOMIA SOCIAL.

1.1. CONTRACTES RESERVATS A CENTRES ESPECIALS DE TREBALL D'INICIATIVA SOCIAL I EMPRESES D'INSERCIÓ.

Els contractes reservats per a centres especials de treball i empreses d'inserció es troben regulats en la disposició addicional quarta (DA 4a) de la LCSP:

Disposició addicional quarta. Contractes reservats.

1. Mitjançant un acord del Consell de Ministres o de l'òrgan competent en l'àmbit de les comunitats autònomes i de les entitats locals, s'han de fixar percentatges mínims de reserva del dret a participar en els procediments d'adjudicació de determinats contractes, o de determinats lots d'aquests, a centres especials d'ocupació d'iniciativa social i a empreses d'inserció regulades, respectivament, en el text refós de la Llei general de drets de les persones amb discapacitat i de la seva inclusió social, aprovada mitjançant el Reial decret legislatiu 1/2013, de 29 de novembre, i en la Llei 44/2007, de 13 de desembre, per a la regulació del règim de les empreses d'inserció, que compleixin amb els requisits que estableix la normativa esmentada per tenir aquesta consideració, o un percentatge mínim de reserva de l'execució d'aquests contractes en el marc de programes d'ocupació protegida, a condició que el percentatge de treballadors amb discapacitat o en situació d'exclusió social dels centres especials d'ocupació, de les empreses d'inserció o dels programes sigui el que preveu la seva normativa de referència i, en tot cas, almenys del 30 per 100.

L'acord referit del Consell de Ministres o de l'òrgan competent en l'àmbit de les comunitats autònomes i de les entitats locals ha de fixar les condicions mínimes per garantir el compliment del que estableix el paràgraf anterior.

L'acord del Consell de Ministres a què es refereix aquest apartat s'ha d'adoptar en el termini màxim d'un any a comptar des de l'entrada en vigor d'aquesta Llei. Si transcorregut aquest termini no s'ha adoptat l'acord del Consell de Ministres, els òrgans de contractació del sector públic estatal han d'aplicar el percentatge mínim de reserva de 7 per cent, que s'ha d'incrementar fins a un 10 per cent quatre anys després d'entrar en vigor aquesta Llei, sobre l'import global dels procediments d'adjudicació de subministraments i serveis inclosos en els codis CPV que recull l'annex VI efectuats en l'exercici anterior a aquell al qual es refereixi la reserva, en els termes que s'indiquen en el primer paràgraf d'aquest apartat.

2. En l'anunci de licitació s'ha de fer referència a aquesta disposició.

3. En els procediments de contractació en els quals s'apliqui la reserva que estableix aquesta disposició addicional no és procedent exigir la garantia definitiva a què es refereix l'article 107 d'aquesta Llei, excepte en els casos en què l'òrgan de contractació, per motius excepcionals, ho consideri necessari i així ho justifiqui motivadament en l'expedient.

Analitzem la disposició legal:

1.Concepte.

La seva categorització jurídica implica que un cop qualificat com a reservat un contracte, exclusivament podran participar en la licitació o ser contractades determinades categories d'empreses. Els contractes reservats de la DA 4a es defineixen així per limitar la participació a centres especials de treball d'iniciativa social i empreses d'inserció i excloure la resta. Acció positiva que, per descomptat, no suposa una vulneració del principi d'igualtat, sinó que es troba habilitada per la legislació europea, nacional i autonòmica de contractes públics.

2.Aplicació a qualsevol contracte.

Es pot qualificar, licitar o adjudicar com a reservat un procediment obert, restringit o negociat, un contracte menor o un acord marc. També, es pot qualificar com a reservat qualsevol contracte, sigui d'obres, de concessió d'obra pública, de serveis, de gestió de serveis públics, de subministrament, de col·laboració del sector públic i privat, i els administratius especials. En resum, qualsevol licitació o contracte es pot qualificar com a reservat a través de la DA 4a.

3.Procediment.

Es tramiten igual que qualsevol altre contracte. Per tant, l'elecció del procediment, la publicitat, o els tràmits, la solvència o la classificació exigibles, o fins i tot la concurrència entre les entitats beneficiàries, no varia en absolut. S'han de tenir en compte tres úniques particularitats:

- A l'anunci de licitació s'ha d'advertir que es tracta d'un contracte reservat i esmentar la seva regulació específica (DA 4a LCSP).
- No és procedent exigir garanties provisionals i no és procedent exigir garanties definitives llevat de casos excepcionals que s'han de justificar en l'expedient.

- Es restringeix el dret a participar, de manera que en la "capacitat d'obrar" o a la "capacitat per contractar" o a l'"acreditació de la personalitat jurídica" s'haurà d'establir l'exigència i la comprovació que només hi poden participar centres especials de treball d'iniciativa social i empreses d'inserció.

4.Reserva de lots.

Resulta convenient fer una mínima menció a la reserva de lots, ja que es tracta d'una opció que apareix esmentada fins a tres vegades en la LCSP (DA 4a, article 99.3 i 99.4).

La possibilitat d'establir lots, i a continuació reservar-los, obre vies molt interessants per aplicar amb més facilitat i a un major nombre de licitacions la figura dels contractes reservats, i amplia de manera considerable les oportunitats perquè resultin adjudicatàries d'un contracte públic aquestes entitats. Per exemple: un contracte de jardineria en què es fan lots per zones i es qualifiquen determinats lots com a reservats. O un contracte de recollida de residus en el qual es qualifica com a reservat el paquet de paper i cartró. O un contracte de copisteria en el qual es fa un lot per un import determinat.

5.És obligatori reservar contractes i a més garantir-ne el compliment

La DA 4a estableix de manera clara i imperativa que les entitats que conformen el sector públic estan obligades a fixar un percentatge mínim dels seus contractes públics, que han de qualificar com a reservats per adjudicar-los a centres especials de treball i empreses d'inserció. I a més de fixar el percentatge mínim, la LCSP assenyala l'obligació de garantir-ne el compliment: "s'han de fixar les condicions mínimes per garantir el compliment del que estableix el paràgraf anterior".

6.Entitats beneficiàries.

Exclusivament poden resultar adjudicatàries dues tipologies d'empreses:

- **Empreses d'inserció**(EIs) registrades i habilitades d'acord amb la Llei 44/2007, de 13 de desembre, per a la regulació del règim de les empreses d'inserció; o bé d'acord amb la Llei 27/2002, de 20 de desembre, sobre mesures legislatives per regular les empreses d'inserció sociolaboral.

Les empreses d'inserció tenen com a objectiu facilitar l'ocupació i la inclusió social de persones desfavorides, a través d'un període d'acompanyament, formació i contractació laboral en una estructura mercantil no lucrativa. Almenys entre el 30% i el 50% de la plantilla ha d'estar formada per persones en situació o risc d'exclusió social.

- **Centres especials de treball d'iniciativa social** (CETs) regulats en la Llei general de drets de les persones amb discapacitat i de la seva inclusió social (Reial decret legislatiu 1/2013, de 29 de novembre). Es tracta d'empreses que, a través de la producció de béns o serveis, tenen per objectiu la inserció laboral de persones amb discapacitat, i que disposen dels serveis d'ajustament personal i social requerits. Almenys un 70% de la seva plantilla ha d'estar formada per persones amb un grau de discapacitat igual o superior a un 33%.

  La DA 4a assenyala com a important novetat que únicament els centres especials de treball d'iniciativa social poden participar a la licitació d'un contracte reservat. I la mateixa LCSP, en la disposició final catorzena, regula el concepte i estableix dos requisits, que hauran d'acreditar totes les entitats licitadores per mitjà de la seva escriptura de constitució i els seus estatuts:

  1. Que estiguin promoguts i participats en més d'un 50 per cent, directament o indirectament, per entitats públiques o privades que no tinguin ànim de lucre o que tinguin reconegut el seu caràcter social en els seus Estatuts.
  2. I que en tot cas, en els seus Estatuts o en acord social s'obliguin a la reinversió íntegra dels seus beneficis per a la creació d'oportunitats d'ocupació per a persones amb discapacitat i la millora contínua de la seva competitivitat i de la seva activitat d'economia social.

7.Reserva de la reserva.

Hi ha, també, l'opció d'establir una acció positiva afegida, establint la reserva exclusivament per a empreses d'inserció, o bé exclusivament per a centres especials de treball d'iniciativa social amb una plantilla majoritàriament formada per persones amb discapacitat amb especials dificultats d'inclusió, en les condicions d'acreditació objectiva que es desprenguin de l'ordenament jurídic; tot considerant que entre aquestes persones amb especials dificultats d'ocupació es compten les persones amb un grau de discapacitat superior al 65% i aquelles amb discapacitat intel·lectual, mental

o paràlisi cerebral amb un reconeixement de grau igual o superior al 33% (Reial decret 469/2006, de 21 d'abril, pel qual es regulen les unitats de suport a l'activitat professional en el marc dels serveis d'ajustament personal i social dels centres especials de treball i Llei 43/2006, de 29 de desembre, per a la millora del creixement i de l'ocupació).

Es tracta, així, d'obtenir un benefici social més gran, d'oferir opcions laborals a les persones més desfavorides dins de les ja de per si desfavorides, així com de proporcionar més oportunitats a les entitats que contracten aquestes persones, ja que sovint es veuen perjudicades per la competència d'altres CETs o EIs. També resulta interessant aquesta opció quan les necessitats o els plans estratègics d'inserció sociolaboral d'una administració assenyalin com a prioritaris a contractar determinats col·lectius.

PROPOSTA APLICATIVA. CONTRACTES RESERVATS A CENTRES ESPECIALS DE TREBALL D'INICIATIVA SOCIAL I EMPRESES D'INSERCIÓ.

1.Es qualificaran de reservats el X% del total del volum pressupostari anual dels contractes públics municipals per adjudicar-los a centres especials de treball d'iniciativa social i empreses d'inserció d'acord amb la disposició addicional 4a.

2.Qualsevol contracte i qualsevol objecte contractual podrà ser qualificat de reservat.

3.En l'anunci de licitació caldrà assenyalar que es tracta d'un contracte reservat.

4.En els procediments reservats no s'exigiran garanties provisionals, i no s'exigiran garanties definitives llevat de casos excepcionals degudament motivats.

5.Únicament podran participar en els procediments reservats d'acord amb la DA 4a les empreses d'inserció i els centres especials de treball que siguin d'iniciativa social, d'acord amb els requisits establerts en la disposició final catorzena de la Llei 9/2017, de contractes del sector públic.

6.La plantilla que executi el contracte ha de tenir una presència equilibrada de dones i homes d'acord amb el que estableix la disposició addicional primera de la Llei orgànica 3/2007, per a la igualtat efectiva de dones i homes, entenent com a "presencia equilibrada" que les persones de cada sexe no superin el seixanta per cent ni siguin menys del quaranta per cent.

7.En el cas de reservar la licitació a una empresa d´inserció o un CET d'iniciativa social amb una plantilla majoritàriament formada per persones amb discapacitat amb més dificultats d'ocupació, caldrà recollir a la "Finalitat del contracte" que aquest pretén afavorir el treball i l'activitat laboral de les persones en situació d'exclusió, o amb discapacitat amb especials dificultats d'inclusió laboral, que a causa del tipus o la gravetat de les seves deficiències, no poden exercir una activitat professional en entorns laborals ordinaris. Això es pot dur a terme ja sigui:

- indicant que l'objecte del contracte és l'ocupació de persones especialment vulnerables o amb discapacitat amb especials dificultats mitjançant la contractació de serveis o
- indicant que l'objecte del contracte és la contractació de determinats serveis mitjançant l'ocupació de persones especialment vulnerables o amb discapacitat amb especials dificultats.

8.Quan sigui possible i proporcionat, es podrà incloure una condició especial d'execució mitjançant la qual s'exigeixi al centre especial de treball que empri per a l'execució del contracte un percentatge de persones amb malalties mentals, amb discapacitat intel·lectual o discapacitat física amb un nivell superior al 65%.

9.Quan l'òrgan de contractació ho consideri oportú podrà establir criteris d'adjudicació o condicions d'execució relacionades amb les millores salarials i laborals del personal que executarà el contracte, o relatives a l'aplicació d'un conveni col·lectiu concret.

10.Per garantir l'aplicació dels contractes reservats, s'adoptaran les mesures següents:

- En la planificació anual de la contractació s'haurà d'analitzar la idoneïtat dels contractes per ser qualificats de reservats.
- En l'establiment de lots, s'haurà d'analitzar la idoneïtat de qualificar algun o alguns dels lots com a reservats.

- Es duran a terme accions de difusió dels productes, serveis i obres prestades pels centres especials de treball d'iniciativa social i les empreses d'inserció.
- Amb caràcter anual s'haurà de recopilar, computar i publicar el total de contractes reservats i el seu import econòmic.

1.2. CONTRACTES RESERVATS A ENTITATS I EMPRESES D'ECONOMIA SOCIAL.

Els contractes reservats per a empreses i entitats d'economia social suposen una de les grans novetats de la Llei 9/2017, de 8 de novembre, de contractes del sector públic, i apareixen regulats en la disposició addicional quaranta-vuitena:

Disposició addicional quaranta-vuitena. Reserva de certs contractes de serveis socials, culturals i de salut a determinades organitzacions.

1. Sense perjudici del que estableix la disposició addicional quarta, els òrgans de contractació dels poders adjudicadors poden reservar a determinades organitzacions el dret a participar en els procediments de licitació dels contractes de serveis de caràcter social, cultural i de salut que s'enumeren a l'annex IV amb els codis CPV 75121000-0, 75122000-7, 75123000-4, 79622000-0, 79624000-4, 79625000-1, 80110000-8, 80300000-7, 80420000-4, 80430000-7, 80511000-9, 80520000-5, 80590000-6, de 85000000-9 a 85323000-9, 92500000-6, 92600000-7, 98133000-4 i 98133110-8.
2. Les organitzacions a què es refereix l'apartat 1 han de complir totes i cadascuna de les condicions següents:
a) Que el seu objectiu sigui la realització d'una missió de servei públic vinculada a la prestació dels serveis que recull l'apartat primer.
b) Que els beneficis es reinverteixin amb la finalitat d'assolir l'objectiu de l'organització; o, en cas que es distribueixin o redistribueixin beneficis, la distribució o redistribució s'ha de fer d'acord amb criteris de participació.
c) Que les estructures de direcció o propietat de l'organització que executi el contracte es basin en la propietat dels empleats, o en principis de participació, o exigeixin la participació activa dels empleats, els usuaris o les parts interessades.
d) Que el poder adjudicador de què es tracti no hagi adjudicat a l'organització un contracte per als serveis en qüestió d'acord amb aquest article en els tres anys precedents.

3. La durada màxima del contracte que s'adjudiqui d'acord amb el que estableix aquesta disposició addicional no ha d'excedir els tres anys.
4. En l'anunci que serveixi de mitjà de convocatòria de la licitació s'ha de fer referència a aquesta disposició addicional.

A l'igual que amb la DA 4a, n'analitzem la regulació:

1. Concepte i aplicació
La seva categorització (la reserva) implica que només podran participar en la licitació o ser contractades determinades categories d'empreses o entitats, excloent-ne qualsevol altra. I a l'igual que succeeix amb els contractes reservats d'acord amb la DA 4a, cal reiterar que el procediment és idèntic a qualsevol altra licitació (amb l'excepció de les tipologies d'empreses i entitats que podran ser admeses). I de nou reiterem la possibilitat legal i el potencial de reservar lots per a empreses i entitats d'economia social, és a dir, una part del contracte o de les seves prestacions.

2. Es pot reservar qualsevol contracte?
No. En aquest cas, no és possible reservar qualsevol contracte per a empreses i entitats d'economia social, sinó que hi ha una limitació pel sector d'activitat: només es pot reservar la licitació dels contractes de serveis de caràcter social, cultural i de salut. I ni tan sols tots els contractes o objectes contractuals de serveis socials, culturals i de salut, sinó exclusivament aquells els codis CPV figuren en el llistat de l'Annex IV: 75.121.000-0, 75.122.000-7, 75.123.000-4, 79.622.000-0, 79624000- 4, 79.625.000-1, 80.110.000-8, 80.300.000-7, 80.420.000-4, 80.430.000-7, 80.511.000-9, 80.520.000-5, 80.590.000-6, des 85000000-9 fins 85.323.000-9, 92.500.000-6, 92.600.000-7 , 98.133.000-4 i 98.133.110-8.

Reproduïm, pel seu interès el llistat complet dels CPV2 susceptibles de ser reservats per a empreses i entitats d'economia social:

75.200.000-8; 75.231.200-6; 75.231.240-8; 79.611.000-0; 79.622.000-0 [Serveis de subministrament de personal domèstic] 79.624.000-4 [Serveis de subministrament de	Serveis socials i de salut i serveis connexos.

2. CPV (Common Procurement Vocabulary) o Vocabulari Comú de Contractes Públics, és la categorització, aprovada a nivell europeu, per definir els objectes contractuals.

personal d'infermeria] i 79.625.000-1 [Serveis de subministrament de personal mèdic] de 85000000-9 a 85323000-9; 98.133.100-5, 98.133.000-4; 98.200.000-5; 98.500.000-8 [Cases particulars amb persones empleades] i 98.513.000-2 a 98.514.000-9 [Serveis de mà d'obra per a particulars, Serveis de personal d'agència per a particulars, Serveis de personal administratiu per a particulars, Personal temporal per a particulars, Serveis d'ajuda en tasques domèstiques i Serveis domèstics].	
5.321.000-5 i 85.322.000-2, 75.000.000-6 [Serveis d'administració pública, defensa i serveis de seguretat social], 75.121.000-0, 75.122.000-7, 75.124.000-1; de 79.995.000-5 a 79.995.200-7; de 80.000.000-4 Serveis educatius i de formació a 80.660.000-8; de 92000000-1 a 92342200-2; de 92.360.000-2 a 92.700.000-8; 79950000-8 [Serveis d'organització d'exposicions, fires i congressos], 79.951.000-5 [Serveis d'organització de seminaris], 79.952.000-2 [Serveis d'esdeveniments], 79.952.100-3 [Serveis d'organització d'esdeveniments culturals], 79.953.000-9 [Serveis d'organització de festivals], 79.954.000-6 [Serveis d'organització de festes], 79.955.000-3 [Serveis d'organització de desfilades de modes], 79.956.000- 0 [Serveis d'organització de fires i exposicions].	Serveis administratius socials, educatius, sanitaris i culturals.
5.300.000-9.	Serveis de seguretat social d'afiliació obligatòria.
5.310.000-2, 75.311.000-9, 75.312.000-6, 75.313.000-3, 75.313.100-4, 75.314.000-0, 75.320.000-5, 75.330.000-8, 75.340.000-1.	Serveis de prestacions socials.

8.000.000-3; 98.120.000-0; 98.132.000-7; 98.133.110-8 i 98.130.000-3.	Altres serveis comunitaris, socials i personals, inclosos els serveis prestats per sindicats, organitzacions polítiques, associacions juvenils i altres serveis prestats per associacions.
8.131.000-0.	Serveis religiosos.
5.100.000-1 a 55410000-7; 55.521.000-8 a 55.521.200-0 [55.521.000-8 Serveis de subministrament de menjars per a llars, 55.521.100-9 Serveis de lliurament de menjars a domicili, 55.521.200-0 Serveis de lliurament de menjars]. 55.520.000-1 Serveis de subministrament de menjars des de l'exterior, 55.522.000- 5 Serveis de subministrament de menjars per a empreses de transport, 55.523.000-2 Serveis de subministrament de menjars per a altres empreses i institucions, 55.524.000-9 Serveis de subministrament de menjars per a escoles. 55.510.000-8 Serveis de cantina, 55511000-5 Serveis de cantina i altres serveis de cafeteria per a clientela restringida, 55.512.000-2 Serveis de gestió de cantina, 55.523.100-3 Serveis de menjars per a escoles.	Serveis d'hostaleria i restaurant.
9.100.000-5 a 79.140.000-7; 75.231.100-5.	Serveis jurídics diferents dels referits a l'article 19.2.d).
5.100.000-7 a 75.120.000-3; 75.123.000-4; 75.125.000-8 a 75.131.000-3.	Altres serveis administratius i serveis governamentals.
5.200.000-8 a 75.231.000-4.	Prestació de serveis per a la comunitat.
5.231.210-9 a 75.231.230-5; 75.240.000-0 a 75.252.000-7; 794.300.000-7; 98.113.100-9.	Serveis relacionats amb les presons, serveis de seguretat pública i serveis de salvament diferents dels referits en l'article 19.2.f).

9.700.000-1 a 79.721.000-4 [Serveis d'investigació i seguretat, Serveis de seguretat, Serveis de vigilància de sistemes d'alarma, Serveis de vigilància, Serveis relacionats amb el sistema de localització, Serveis de cerca de pròfugs, Serveis de patrulles, Serveis de expedició de distintius d'identificació, Serveis d'investigació i Serveis d'agència de detectius] 79.722.000-1 [Serveis de grafologia], 79.723.000-8 [Serveis d'anàlisi de residus].	Serveis d'investigació i seguretat.
8.900.000-2 [Serveis prestats per organitzacions i entitats extraterritorials] i 98.910.000-5 [Serveis específics d'organitzacions i entitats extraterritorials].	Serveis internacionals.
4.000.000-6 [Serveis de correus i telecomunicacions], 64.100.000-7 [Serveis postals i de correu ràpid], 64.110.000-0 [Serveis postals], 64.111.000-7 [Serveis postals relacionats amb periòdics i revistes], 64.112.000-4 [Serveis postals relacionats amb cartes], 64.113.000-1 [Serveis postals relacionats amb paquets], 64.114.000-8 [Serveis de finestreta de correus], 64.115.000-5 [Lloguer d'apartats de correus], 64.116.000-2 [Serveis de llista de correus], 64.122.000 -7 [Serveis de correu intern].	Serveis de correus.
0.116.510-9 [Serveis de recautxutatge de pneumàtics], 71.550.000-8 [Serveis de ferreria]	Serveis diversos.

A més, cal tenir en compte que:

- La durada màxima del contracte que s'adjudiqui a través d'aquesta modalitat de reserva no pot excedir de tres anys.
- Finalment, cal que l'organització d'economia social no hagi resultat adjudicatària de la mateixa contracta i a través d'aquesta mateixa reserva en els tres anys precedents.

3. Entitats beneficiàries.

Si bé la DA 4a de la LCSP18 assenyala de forma concreta i precisa les dues tipologies d'empreses beneficiàries, i en remarca la normativa reguladora, no passa el mateix amb les entitats i empreses beneficiàries de la disposició addicional quaranta-vuitena. En aquest cas la Llei de contractes del sector públic s'ha limitat a fer una transcripció literal de l'article 77 de la Directiva 2014/24/UE del Parlament Europeu i del Consell, de 26 de febrer de 2014, sobre contractació pública, que ni tan sols estableix els requisits.

No obstant això, no hi ha dubtes sobre quines són les entitats beneficiàries, i per proporcionar seguretat jurídica i transparència als contractes reservats per a empreses i entitats d'economia social, cal que els òrgans de contractació assenyalin en els plecs quines són les tipologies exactes d'empreses beneficiàries d'aquesta reserva.

Al respecte, la Llei 5/2011, de 29 de març, d'economia social, a través de la regulació concreta que podran participar en la licitació reservada de la disposició addicional quaranta-vuitena les empreses o entitats constituïdes d'acord amb les figures jurídiques societàries o socials següents:

Les associacions constituïdes i registrades d'acord amb la Llei orgànica 1/2002, de 22 de març, reguladora del dret d'associació.

Les fundacions constituïdes i registrades d'acord amb la Llei 50/2002, de 26 de desembre, de fundacions.

Les cooperatives, mutualitats, societats laborals, empreses d'inserció, centres especials de treball, confraries de pescadors i les societats agràries de transformació, d'acord amb el que estableix la Llei 5/2011, de 29 de març, d'economia social.

Les entitats que duguin a terme activitat econòmica i empresarial, les regles de funcionament de la qual respongui als principis enumerats en l'article 4 de la Llei 5/2011, i que siguin incloses en el catàleg d'entitats del Ministeri competent.

Els principis orientadors als quals es refereix són:

a) Primacia de les persones i del fi social sobre el capital, que es concreta en gestió autònoma i transparent, democràtica i participativa, que porta a prioritzar la presa de decisions més en funció de les persones i les seves aportacions de treball i serveis prestats a l'entitat o en funció del fi social, que en relació amb les seves aportacions al capital social.

b)Aplicació dels resultats obtinguts de l'activitat econòmica principalment en funció del treball aportat i del servei o activitat realitzat per les sòcies i socis o pels seus membres i, si escau, al fi social objecte de l'entitat.
c) Promoció de la solidaritat interna i amb la societat que afavoreixi el compromís amb el desenvolupament local, la igualtat d'oportunitats entre homes i dones, la cohesió social, la inserció de persones en risc d'exclusió social, la generació d'ocupació estable i de qualitat, la conciliació de la vida personal, familiar i laboral i la sostenibilitat.
d) Independència respecte als poders públics.

4. Reserva no obligatòria.
La LCSP17 no estableix a la DA 48a cap obligació per a les administracions públiques ni per als òrgans adjudicadors de reservar un percentatge mínim dels seus contractes a empreses i entitats d'economia social. El text legal assenyala que "es podran reservar"; per tant, es tracta d'una opció potestativa, voluntària i subjecta al criteri de cada administració.

Això no és obstacle perquè aquesta possibilitat es desenvolupi, ni tampoc impedeix que qualsevol entitat pública decideixi obligar al fet que un percentatge dels seus contractes públics siguin reservats d'acord amb la DA 48a i siguin adjudicats i prestats per empreses d'economia social. Per aquesta raó, es proposa establir aquesta opció mitjançant un acord del plenari o un decret d'alcaldia. Serveixi com a exemple, la Instrucció de contractació pública estratègica i socialment responsable, aprovada per l'Ajuntament de Pamplona el 2019, que s'obliga a reservar l'1% del total dels seus contractes públics per a empreses i entitats d'economia social.

5. Recomanació d'aplicació.
En el cas dels contractes reservats per a l'economia social, el primer pas, necessari, consisteix a comprovar si l'objecte contractual coincideix amb algun dels CPVs assenyalats en l'Annex IV de la LCSP17. A continuació, aconsellem fer una anàlisi mínima dels sectors d'activitat de les entitats i empreses d'economia social que operen al territori. Es tracta d'adequar l'oferta i la demanda per determinar la idoneïtat d'un determinat contracte perquè sigui reservat. Per facilitar aquesta tasca al personal tècnic de contractació, recomanem confrontar els directoris web següents:

https://directorieconomiasocial.barcelonactiva.cat/es/
https://pamapam.org/ca/directori-de-punts/
http://ateneucoopbll.cat/recursos/mapa-deconomia-social/

És probable que la DA 48a i la figura dels contractes reservats a empreses i entitats d'economia social sigui la gran oblidada de la LCSP17 i un dels preceptes més desconeguts i amb menor grau d'aplicació. No obstant això, volem destacar no només la seva vigència sinó el seu gran interès, ja que permet excloure d'una licitació un altre tipus d'entitats i garanteix l'adjudicació i execució d'un contracte públic a les entitats d'economia social, amb les característiques i beneficis que això comporta.

PROPOSTA APLICATIVA. CONTRACTES RESERVATS A EMPRESES I ENTITATS D'ECONOMIA SOCIAL.

1. Es podran qualificar de reservats, d'acord amb la disposició addicional 48a, per ser adjudicats entre empreses i entitats d'economia social, aquells contractes de serveis socials, culturals i de salut, els CPV dels quals coincideixin amb els assenyalats en l'Annex IV de la Llei 9/2017, de contractes del sector públic.
2. Es qualificaran com a reservats per a empreses i entitats d'economia social l' X% del total del volum pressupostari anual dels contractes públics.
3. En l'anunci de licitació caldrà assenyalar que es tracta d'un contracte reservat d'acord amb la DA 48a.
4. Únicament podran participar en els procediments reservats, d'acord amb la DA 48a, les entitats d'economia social cprevistes a la Llei 5/2011, de 29 de març, d'economia social.
5. Es promourà l'aplicació dels contractes reservats per a empreses i entitats d'economia social d'acord amb les mesures següents:
    - En la planificació anual de la contractació relativa als contractes de serveis socials, culturals i de salut, s'haurà d'analitzar la idoneïtat dels contractes perquè siguin qualificats com a reservats.
    - En l'establiment de lots dels contractes de serveis socials, culturals i de salut, s'haurà d'analitzar la idoneïtat per qualificar algun o alguns dels lots com a reservats.
    - Amb caràcter anual, s'haurà recopilar, computar i publicar el total de contractes reservats d'acord amb la DA 48a i el seu import econòmic.

2. COM AFAVORIR LA CONTRACTACIÓ D'EMPRESES I ENTITATS D'ECONOMIA SOCIAL.

En aquest segon bloc analitzarem dues opcions que no garanteixen (com sí que succeeix amb els contractes reservats) l'adjudicació d'un contracte públic a entitats i empreses d'economia social, però sí que els poden afavorir. Ens referim a dues opcions procedimentals imprescindibles en la concepció de la contractació pública responsable.

En els **criteris d'adjudicació** s'estableixen quins aspectes han de ser objecte de valoració en els plecs per decidir quina entitat o empresa serà l'adjudicatària del contracte. Així mateix, les **condicions especials** d'execució es configuren com a aspectes de compliment obligat i totes les empreses licitadores els assumeixen de forma implícita en presentar les seves propostes. Aquestes condicions especials no suposen un requisit previ ni es tenen en compte durant el procés de valoració en els plecs de les ofertes. No obstant això, s'han de complir obligatòriament durant la fase d'execució del contracte, tot i que s'han d'establir prèviament en les condicions contractuals i d'adjudicació.

Així, analitzarem com els òrgans de contractació, a l'hora de valorar les propostes que condueixen a determinar l'empresa contractista, a més de considerar els criteris estàndard com el preu, el termini d'execució, els materials a instal·lar o la qualitat tècnica, poden tenir en compte aspectes ètics, laborals, socials i mediambientals.

Un criteri d'adjudicació és voluntari si l'empresa licitadora decideix optar o no als punts preestablerts, o presentar una bona o una mala proposta respecte a cada criteri d'adjudicació. Per tant, el nivell de compromís i la qualitat de les propostes que realitzin les empreses o entitats licitadores comportarà que obtinguin més o menys punts i, si és el cas, serà determinant perquè resultin o no adjudicatàries dels contractes.

No obstant això, les condicions especials d'execució obliguen totes les empreses licitadores per igual, no hi ha avantatges ni desavantatges per a cap i l'empresa adjudicatària les haurà de complir.

Els criteris d'adjudicació i les condicions especials d'execució, de quina manera afavoreixen les empreses i entitats d'economia social? Doncs, d'una manera lògica, vegem-ho:

> Resulta plenament legal que els òrgans de contractació incloguin, entre els criteris d'adjudicació o entre les condicions d'execució, que es valorin les polítiques socials, ètiques, ambientals o laborals, o que s'obligui a adoptar-ne.
> Les empreses i entitats d'economia social es defineixen i es caracteritzen per la seva qualitat en l'ocupació, per les polítiques d'inclusió social, pel seu sistema de propietat i participació, per les seves polítiques d'igualtat entre dones i homes, per la seva implicació en el desenvolupament local, o per la contractació de persones desfavorides del mercat laboral.
>
> En conseqüència, en incorporar clàusules relatives a l'ocupació de persones en risc d'exclusió social; o en indicar que el personal que executi el contracte estigui format de manera paritària per dones i homes, o que es millorin les condicions laborals (que un percentatge de la plantilla sigui indefinida), o que se subcontracti un percentatge del pressupost de licitació amb empreses d'inserció i centres especials de treball, estarem afavorint les empreses d'economia social. I ho farem de manera legal i sense discriminar un altre tipus d'entitats mercantils.

MOLT IMPORTANT: QUÈ NO PODEM VALORAR? I A QUÈ NO PODEM OBLIGAR?

1. No es poden valorar ni exigir aspectes previs a l'execució del contracte, només polítiques aplicades a l'execució del contracte i a la plantilla que l'executa.

Així, per exemple, no és legal valorar que l'empresa licitadora estigui aplicant des de fa 3 anys mesures de conciliació, sinó que es podran valorar les mesures de conciliació que es comprometi a aplicar a la plantilla que executarà el contracte.

2. No és legal valorar ni exigir aspectes referits a la totalitat de la plantilla d'una empresa, només en relació amb la plantilla concreta que s'adscriurà

a l'execució del contracte.3

Així, per exemple, si estiguéssim licitant un contracte públic en què treballaran 10 persones i es presenta una empresa amb 100 persones de plantilla, no es pot valorar que el 80% de la plantilla de l'empresa licitadora tingui contracte indefinit (sobre les 100), sinó que només es pot valorar o obligar respecte a la plantilla concreta que executarà el contracte (les 10 persones).

3. No és legal valorar o obligar sobre aspectes que no estiguin vinculats amb l'objecte del contracte, ni les polítiques generals de responsabilitat social que no guarden relació amb el contracte i no resulten aplicables a la prestació del contracte que s'està licitant.

Per exemple, en un contracte per a la gestió d'escoles infantils, no podem valorar o exigir a les licitadores que el 2% del pressupost de licitació es doni a una ONG. Un criteri d'adjudicació o una condició d'especial no pot considerar l'RSE en general d'una empresa, encara que sí les polítiques de RSE que aplicarà en el marc estricte d'execució del contracte públic que s'està licitant.

4. No és legal valorar la tipologia jurídica de l'empresa o entitat, és a dir, per ser cooperativa, associació o fundació, o per no tenir ànim de lucre no es poden donar punts, ja que és discriminatori. De la mateixa manera, tampoc **cal** valorar el fi social o els objectius de l'entitat plasmats als estatuts o a l'escriptura de constitució.

No es pot obligar que els licitadors no tinguin ànim de lucre o que estiguin constituïts com una societat laboral. La llei permet els contractes reservats que reserven la participació, però no una condició d'execució que impedeixi la participació de certes tipologies d'empreses.

3.Advertim, però, que tant l'experiència prèvia de l'empresa, com les polítiques socials que hagi aplicat en els últims tres anys, com aspectes socials referits a la totalitat de la plantilla d'una empresa (encara que no s'adscrigui tota a l'execució del contracte), es podran tenir en compte en la solvència tècnica, una fase procedimental en què també cal incloure clàusules que afavoreixin l'economia social. Les abordarem en el bloc 3 (mesures facilitadores), però no en aquest apartat, ja que és important no confondre aquests dos conceptes.

UNA ELECCIÓ (O NO): CRITERIS D'ADJUDICACIÓ O CONDICIONS ESPECIALS D'EXECUCIÓ.

Segurament, us haureu adonat que una mateixa temàtica o clàusula social pot incorporar-se en els plecs o bé com una obligació (condició especial d'execució) o bé com un aspecte a valorar (criteri d'adjudicació). En moltes ocasions, els tècnics i les tècniques de contractació s'enfronten al dilema sobre què resulta més convenient. Així que plantejarem una hipòtesi, de manera que fixarem ambdós conceptes i mostrarem les seves diferents repercussions.

Així, si volguéssim fomentar l'ocupació de persones amb discapacitat, ens trobaríem amb dues opcions:

- Incloure un criteri d'adjudicació (voluntari), pel qual s'obtindrien 5 punts pel compromís de contractar una persona amb un grau de discapacitat superior al 33% per a l'execució del contracte. Com que es tracta d'un criteri d'adjudicació, les empreses decideixen a les seves propostes si opten o no a aquesta baremació. Pot succeir que l'empresa adjudicatària hagi assumit o no aquest compromís.
- O bé, incorporar una condició especial d'execució (obligatòria), per la qual l'empresa adjudicatària hauria, preceptivament, de contractar una persona amb un grau de discapacitat superior al 33% per a l'execució del contracte. Es tractaria, per tant, d'una obligació inherent al contracte i a la prestació, i sigui quina sigui l'empresa adjudicatària del contracte hauria de complir-la.

Analitzem ara les conseqüències d'aquesta elecció, ja que determinaria l'impacte que aconseguiríem. Per tant, plantegem una opció o una altra des d'un punt de vista estratègic, amb diferents conseqüències.

- Si només hem valorat (però no obligat), pot ocórrer que resulti adjudicatària una empresa que no ha assumit aquest compromís, però que aconsegueix el contracte per la seva proposta econòmica o tècnica. Per tant, haurem desaprofitat l'oportunitat i l'efecte serà nul.
- Però també pot passar que si no hem valorat, sinó que hem obligat a contractar una persona amb discapacitat, resulta que entre les empreses licitadores n'hi havia alguna disposada a contractar dues o més persones amb discapacitat. En aquest cas

també desaprofitem l'oportunitat d'aconseguir un major impacte.

Per evitar-ho i aconseguir el màxim benefici social, el nostre consell és incorporar un mateix criteri a les dues fases de procediment: primer com una obligació (condició especial d'execució) i després com un aspecte a valorar (criteri d'adjudicació).

Per materialitzar-ho, n'hi ha prou que la condició especial d'execució estableixi un mínim obligatori i el criteri d'adjudicació valori les propostes que superin aquest mínim. Llavors s'ha d'anar amb compte que hi hagi una coherència entre tots dos. D'aquesta manera, el mínim és de compliment obligatori i ja ens garanteix un impacte segur, mentre que els compromisos que milloren aquest mínim són voluntaris i seran valorats mitjançant criteris d'adjudicació. L'exemple, seguint el supòsit anterior, és diàfan:

> Condició especial d'execució: l'empresa adjudicatària, preceptivament, haurà de contractar una persona amb un grau de discapacitat superior al 33% per a l'execució del contracte.
>
> Criteris d'adjudicació: 5 punts pel compromís de contractar 2 persones amb discapacitat superior al 33% per a l'execució del contracte. I 10 punts pel compromís de contractar 3 o més persones amb un grau de discapacitat superior al 33% per a l'execució del contracte.

2.1. CRITERIS D'ADJUDICACIÓ.

REGULACIÓ I CONCEPTE.

La inclusió en els plecs de criteris d'adjudicació de tipus social comporta l'avaluació posterior de les propostes de les empreses licitadores (incloent-hi la millor proposta social) per determinar la millor oferta i, en conseqüència, establir l'empresa adjudicatària del contracte. És a dir, s'atorgaran punts per determinades polítiques socials que s'apliquin en l'execució del contracte.

Per tant, es tracta d'un dels moments cabdals en la redacció dels plecs de clàusules administratives: cal seleccionar, concretar i redactar els criteris d'adjudicació més apropiats d'acord amb les necessitats a satisfer, els objectius socials proposats i les característiques del contracte (sector d'activitat, preu, termini, mà d'obra necessària i la seva qualificació, teixit socioeconòmic, etc.).

La LCSP17 els regula en l'article 145, de què reproduïm els apartats més rellevants:

Article 145. Requisits i classes de criteris d'adjudicació del contracte.

1. L'adjudicació dels contractes s'ha d'efectuar utilitzant una pluralitat de criteris d'adjudicació sobre la base de ***la millor relació qualitat-preu.***

Prèvia justificació en l'expedient, els contractes es poden adjudicar d'acord amb criteris basats en un plantejament que tingui en compte la millor relació cost-eficàcia, sobre la base del preu o cost, com el càlcul del cost del cicle de vida d'acord amb l'article 148.

2. La millor relació qualitat-preu s'ha d'avaluar d'acord amb criteris econòmics i qualitatius.

Els criteris qualitatius que estableixi l'òrgan de contractació per avaluar la millor relació qualitat-preu poden incloure aspectes mediambientals o socials, vinculats a l'objecte del contracte en la forma que estableix l'apartat 6 d'aquest article, que poden ser, entre d'altres, els següents:

1r La qualitat, inclòs el valor tècnic, les característiques estètiques i funcionals, l'accessibilitat, el disseny universal o disseny per a totes les persones usuàries, les característiques socials, mediambientals i innovadores, i la comercialització i les seves condicions.

Les característiques mediambientals es poden referir, entre d'altres, a la reducció del nivell d'emissió de gasos d'efecte d'hivernacle; a l'ús de mesures d'estalvi i eficiència energètica i a la utilització d'energia procedent de fonts renovables durant l'execució del contracte; i al manteniment o la millora dels recursos naturals que es puguin veure afectats per l'execució del contracte.

Les característiques socials del contracte es refereixen, entre d'altres, a les finalitats següents: al foment de la integració social de persones amb discapacitat, persones desafavorides o membres de grups vulnerables entre les persones assignades a l'execució del contracte i, en general, la inserció sociolaboral de persones amb discapacitat o en situació o risc d'exclusió social; la subcontractació amb centres especials d'ocupació o empreses d'inserció; els plans d'igualtat de gènere que s'apliquin en l'execució del contracte i, en general, la igualtat entre dones i homes; el foment de la contractació femenina; la conciliació de la vida laboral, personal i familiar; la

millora de les condicions laborals i salarials; l'estabilitat en l'ocupació; la contractació de més persones per a l'execució del contracte; la formació i la protecció de la salut i la seguretat a la feina; l'aplicació de criteris ètics i de responsabilitat social a la prestació contractual; o els criteris referits al subministrament o a la utilització de productes basats en un comerç equitatiu durant l'execució del contracte.

2n L'organització, qualificació i experiència del personal adscrit al contracte que aquest hagi d'executar, sempre que la qualitat del personal esmentat pugui afectar de manera significativa la seva millor execució.

[...]

3. L'aplicació de més d'un criteri d'adjudicació és procedent, en tot cas, en l'adjudicació dels contractes següents: h) Contractes l'execució dels quals pugui tenir un impacte significatiu en el medi ambient, en l'adjudicació dels quals s'han de valorar condicions ambientals mesurables, com ara el menor impacte ambiental, l'estalvi i l'ús eficient de l'aigua i l'energia i dels materials, el cost ambiental del cicle de vida, els procediments i mètodes de producció ecològics, la generació i gestió de residus o l'ús de materials reciclats o reutilitzats o de materials ecològics.

[...]

6. Es considera que un criteri d'adjudicació està vinculat a l'objecte del contracte quan es refereixi o integri les prestacions que s'hagin d'efectuar en virtut del contracte esmentat, en qualsevol dels seus aspectes i en qualsevol etapa del seu cicle de vida, inclosos els factors que intervenen en els processos següents:

a) en el procés específic de producció, prestació o comercialització de, si s'escau, les obres, els subministraments o els serveis, amb especial referència a formes de producció, prestació o comercialització mediambiental i socialment sostenibles i justes;

b) o en el procés específic d'una altra etapa del seu cicle de vida, fins i tot quan els factors esmentats no formin part de la seva substància material

L'article 145 determina, sense necessitat d'una anàlisi jurídica profunda, la plena legalitat dels criteris socials d'adjudicació i aclareix aquelles objeccions existents en l'anterior marc regulador. Per això, convé analitzar els principals aspectes d'interès:

1. **S'estableix un llistat ampli i obert, amb temàtiques i aspectes concrets susceptibles de ser inclosos entre els criteris d'adjudicació.** D'aquesta manera, els criteris d'adjudicació de caràcter social ja no incorren en una redacció que donava lloc a interpretacions restrictives sobre el seu abast, i és rellevant que

cal aplicar-los de "manera transversal" i a qualsevol objecte contractual.

2. S'ha superat el concepte de "vinculació directa a l'objecte del contracte": la vinculació s'ha d'establir amb la mateixa prestació contractual. Així, la norma considera i explica que hi està relacionada (i és vàlida) qualsevol qüestió integrada a la prestació contractual, en qualsevol dels seus aspectes, en qualsevol etapa del seu cicle de vida, fins i tot quan no formin part de la seva substància material, en el procés específic de producció, o pel que fa a les formes de producció o comercialització mediambiental i socialment sostenibles i justes.

Ho expliquem millor amb un exemple: imaginem un contracte de neteja en el qual valorarem les mesures de conciliació per a la plantilla que executa el contracte. L'anterior legislació de contractes indicava que tot criteri d'adjudicació havia d'estar "directament vinculat a l'objecte del contracte", de manera que existien interpretacions restrictives i objeccions jurídiques que impedien incloure-les, ja que s'al·legava que l'objecte del contracte era la neteja, i que les mesures de conciliació no guarden cap relació directa ni indirecta amb l'objecte del contracte.

No obstant això, amb l'actual normativa, les mesures de conciliació formen part del procés específic de producció, es relacionen amb una forma de producció socialment sostenible i justa, i a més a més formen part de la prestació contractual alhora que es refereixen a la plantilla que executa el contracte.

3. S'ha superat el concepte d' "oferta econòmicament més avantatjosa" i s'ha substituït per la "millor relació qualitat-preu". Novament, s'aconsegueix evitar interpretacions restrictives que encara es produïen amb l'anterior marc normatiu i que adduïen que els criteris socials havien de tenir una translació econòmica i suposar una millor oferta mesurable en termes monetaris. Aquesta argumentació ha passat a millor vida doctrinal. Aquest concepte el va fixar i explicitar la Directiva 2014/24/UE, si Considerant 89: "Per evitar cap confusió amb els criteris d'adjudicació actualment coneguts com l'«oferta econòmicament més avantatjosa», en les Directives 2004/7/CE i 2004/18/ E, s'ha d'utilitzar una terminologia diferent per abastar aquest concepte: la «millor relació qualitat-preu». I en pura coherència, la LCSP ha eliminat completament l'expressió "oferta econòmicament més avantatjosa".

Resulta molt aconsellable incloure clàusules objectives o matemàtiques.
Cal advertir que en aquesta guia proposarem quasi totalment clàusules exclusivament objectives. Al respecte, la llei de contractes assenyala que es donarà preponderància els criteris objectius davant els subjectius. No vol dir exclusivitat, ni mandat, ni implica una ponderació mínima determinada. Per tant, són tan vàlids i legals els criteris subjectius com els objectius. I la llei de contractes, tampoc assenyala en cap cas i en cap precepte que el preu i els criteris objectius hagin de tenir una ponderació mínima obligatòria.

Però la pràctica demostra que els òrgans de contractació prefereixen els criteris objectius en detriment dels subjectes a judicis de valor. Lògic, ja que elegir-los evita recursos, en garantir la imparcialitat, alhora que facilita el treball amb el personal tècnic. Aquesta és la raó per la qual la totalitat dels criteris d'adjudicació de caràcter social que proposem perquè s'incorporin als plecs són de caràcter objectiu, de manera que se'n faciliti l'avaluació i la posterior verificació. Tot i això, quan els òrgans de contractació considerin pertinent o necessària la incorporació de criteris socials i mediambientals d'adjudicació subjectes a judicis de valor, no ha de ser cap obstacle perquè ho facin sense cap objecció.

METODOLOGIA D'APLICACIÓ.
Abans de la proposta de clàusules, suggerim utilitzar la metodologia d'aplicació següent:

1- La selecció dels criteris, la ponderació assignada i les escales concretes s'han de fer després d'una anàlisi prèvia del contracte: preu, termini d'execució, oferta de mercat, nombre de persones que executaran el contracte i qualificació que necessiten.

Es proposen models de clàusules amb una redacció específica, però és obvi que l'òrgan de contractació sempre pot adaptar-se a les particularitats de cada licitació. De la mateixa manera hi pot haver altres tipologies o temàtiques de clàusules més apropiades. Per tant, correspon, en primer lloc, triar el bloc o els blocs temàtics més adequats (inserció laboral, gènere, qualitat en l'ocupació, comerç just, etc.).

2. En segon lloc, s'hauran de seleccionar els criteris i subcriteris més adequats a l'objecte contractual i les característiques del contracte abans esmentades. Es podran prioritzar polítiques de gènere, però cal assenyalar si el subcriteri pertinent és la contractació de dones o l'aplicació de protocols per evitar l'assetjament sexual o la formació de la plantilla en matèria d'igualtat.

3. En tercer lloc, s'haurà d'assignar una puntuació o ponderació específica a cada criteri i subcriteri. Hi haurà contractes en què resultarà convenient assignar-hi 1 punt i en altres 10.

4. En quart lloc, s'han d'adaptar les escales a aquestes característiques: hi haurà contractes en què resultarà coherent atorgar 10 punts per la contractació d'1 persona amb discapacitat, i en altres contractes serà adequat contractar 3 persones amb discapacitat per obtenir els 10 punts.

5. Finalment, recomanem que cada clàusula vagi acompanyada del verificador associat corresponent, que permeti comprovar el compliment efectiu de les clàusules socials. Per a això, es facilita un sistema efectiu i garantista, que atorga transparència i igualtat de tracte, llança un missatge clar als licitadors, en el sentit que han de complir les obligacions i compromisos adquirits, i en particular facilita la feina als òrgans i al personal tècnic de contractació.

PROPOSTA DE CLAUSULAT AMB VERIFICADORS I INDICADORS.

CA.1. CONTRACTACIÓ DE PERSONES AMB DISCAPACITAT, DE PERSONES EN SITUACIÓ I/O RISC D'EXCLUSIÓ SOCIAL.

CA.1. CONTRACTACIÓ DE PERSONES AMB DISCAPACITAT, DE PERSONES EN SITUACIÓ I/O RISC D'EXCLUSIÓ SOCIAL.

1- Es valorarà fins a X punts les empreses o entitats licitadores que es comprometin a contractar, a la plantilla que executarà el contracte, persones amb dificultats d'accés al mercat laboral i a mantenir-ne la contractació durant tota la prestació contractual, sempre que el seu nombre sigui superior a l'establert com a condició especial d'execució.

2- Si existís el deure de subrogar el personal o si l'empresa no hagués de contractar nou personal en el moment d'iniciar l'execució del contracte, s'haurà de comprometre a contractar aquest perfil i nombre de persones en totes les noves contractacions, baixes i substitucions que es produeixin fins a arribar a aquest nombre, a partir d'una durada de 3 mesos.

3- Les persones amb dificultats d'accés al mercat laboral hauran de pertànyer a algun dels perfils següents:

- Persones amb certificat de discapacitat igual o superior al 33%.
- Persones amb malalties mentals, amb discapacitat intel·lectual o discapacitat física amb un nivell superior al 65%.
- Persones amb perfils assenyalats en la Llei 44/2007, de 13 de desembre, per a la regulació d'empreses d'inserció.
- Persones amb dificultats d'accés al mercat laboral, d'acord amb el Reial decret legislatiu 3/2015, de 23 d'octubre.

4- La selecció de les persones a contractar es podrà dur a terme a través dels Programes d'Inserció Laboral d'aquesta administració pública, o a través d'un programa o servei públic semblant.

5- L'assignació de la puntuació es farà de la següent manera:

- x punts pel compromís de contractar 1 persona amb aquests perfils.
- x punts pel compromís de contractar 2 persones amb aquests perfils.
- x punts pel compromís de contractar 3 persones amb aquests perfils.

VERIFICADOR ASSOCIAT A CA.1.

1. Després de la formalització del contracte. L'empresa adjudicatària haurà d'aportar, en el termini d'un mes des de la formalització del contracte o en el termini d'un mes des que es produeixin les contractacions:

- Una relació nominal de les persones amb discapacitat o en situació o risc d'exclusió social contractades, amb desagregació per sexe, especificant data d'inici i finalització dels seus contractes, així com la jornada laboral.
- Còpia dels contractes de treball.
- Certificat o targeta de discapacitat, certificat o document acreditatiu dels serveis públics socials o organisme públic competent, del fet que aquella persona forma part d'algun dels perfils requerits (previ consentiment de la persona, en compliment de la Llei de protecció de dades de caràcter personal).

2. En fase d'execució del contracte. Amb caràcter anual, l'empresa adjudicatària haurà d'aportar l'Informe ITA (Informe de Treballadors en Alta), i un certificat de la Seguretat Social, amb expressió de la relació total i nominal de les persones que treballen a l'empresa.

CA.2. SUBCONTRACTACIÓ DE CENTRES ESPECIALS DE TREBALL, EMPRESES D'INSERCIÓ I ENTITATS D'ECONOMIA SOCIAL.

CA.2. SUBCONTRACTACIÓ DE CENTRES ESPECIALS DE TREBALL, EMPRESES I D'INSERCIÓ I ENTITATS D'ECONOMIA SOCIAL

1- Es valorarà fins a X punts les empreses o entitats licitadores que es comprometin a subcontractar un percentatge del preu d'adjudicació del contracte amb empreses d'inserció i/o centres especials de treball d'iniciativa social, i/o empreses o entitats d'economia social, sempre que aquest percentatge sigui superior a l'establert com a condició especial d'execució.

2- Les empreses a subcontractar seran exclusivament:

- Centres especials de treball, d'acord amb la descripció i els requisits assenyalats en la disposició addicional catorzena de la Llei 9/2017, de contractes del sector públic.
- Empreses d'inserció inscrites i registrades d'acord amb la Llei 44/2007, de 13 de desembre, per a la regulació d'empreses d'inserció.
- Entitats que facin activitat econòmica i empresarial, les regles de funcionament de les quals responguin als principis enumerats en l'article 4 de la Llei 5/2011, i que siguin incloses en el catàleg d'entitats del Ministeri competent

3- L'assignació de la puntuació s'efectuarà de la següent manera:

- S'estableix una escala mitjançant la qual s'assignarà 1 punt per cada 2% de compromís de subcontractació del preu d'adjudicació del contracte amb empreses d'inserció, centres especials de treball d'iniciativa social i empreses d'economia social.
- S'assignarà el màxim de 10 punts pel compromís de subcontractar almenys un 20% del preu d'adjudicació del contracte amb les empreses i entitats descrites més amunt.
- S'assignarà una puntuació proporcional per a aquelles propostes intermèdies.

VERIFICADOR ASSOCIAT A CA.2.

1. Després de la formalització del contracte. L'empresa adjudicatària haurà d'aportar, en el termini d'un mes des de la formalització del contracte, una declaració amb la relació nominal de les entitats a subcontractar (assenyalant si es tracta de centres especials de treball, empreses d'inserció, o empreses i entitats d'economia social), i amb indicació de conceptes, dates previstes i imports a subcontractar.

2. En fase d'execució del contracte. Amb caràcter anual, l'empresa adjudicatària haurà d'aportar una còpia del contracte civil o mercantil, o factura, amb indicació del centre especial de treball o empresa d'inserció o empresa d'economia social subcontractada, amb el concepte detallat, l'import econòmic i les dates d'execució.

CA.3. IGUALTAT DE DONES I HOMES.

CA.3.1. CONTRACTACIÓ DE DONES:

CA.3.1.1. Contractació de dones.
Es valorarà a X punts el compromís d'emprar, a la plantilla que executarà el contracte i durant tota la prestació contractual, una proporció de dones almenys 10 punts superior al percentatge mitjà recollit per sexe i branca d'activitat a l'última Enquesta de població activa de l'Institut Nacional d'Estadística per al sector de (...), referenciat a la publicació de l'anunci de licitació.

Alternativa. Valoració per la contractació d'un nombre determinat de dones: es valorarà amb X punts el compromís d'emprar en la plantilla que executarà el contracte i durant tota la prestació contractual, X dones.

Alternativa. Contractació d'un nombre concret de dones i valoració mitjançant escala. Així, per exemple, es valorarà amb 3 punts el compromís d'emprar, a la plantilla que executarà el contracte i durant tota la prestació contractual, 1 dona; amb 6 punts, 2 dones, i amb 9 punts, 3 dones.

CA.3.1.2. Contractació de dones en llocs qualificats, de responsabilitat o gerència:
Es valorarà amb X punts el compromís d'emprar, per a l'execució del contracte i durant tota la prestació contractual, un percentatge mínim del 50% de dones en llocs de responsabilitat, gerència o qualificats.

Alternativa: valoració de la contractació d'un nombre de dones determinat (amb escala o sense). Es valorarà amb X punts el compromís d'emprar en la plantilla que executarà el contracte i durant tota la prestació contractual, X dones en llocs de responsabilitat, gerència o qualificats.

CA.3.1.3. Contractació de dones en les noves contractacions (si existeix deure de subrogació):
Si existís el deure de subrogar el personal o l'empresa no hagués de contractar nou personal en el moment d'iniciar l'execució del contracte, es valorarà amb X punts, el compromís de contractació de dones en totes (o el 50%, o l'X %) de les noves contractacions que efectuï l'empresa per a la prestació del contracte.

VERIFICADOR ASSOCIAT A CA.3.1.

1. Després de la formalització del contracte. L'empresa adjudicatària haurà d'aportar, en el termini d'un mes des de la formalització del contracte o en el termini d'un mes des que es produeixin les contractacions: Relació nominal de les dones contractades, especificant data d'inici i finalització dels seus contractes, així com la jornada laboral i, si escau, categoria professional. I còpia dels contractes de treball.

2. En fase d'execució del contracte. Amb caràcter anual, l'empresa adjudicatària haurà d'aportar: Informe ITA (Informe de Treballadors en Alta) i certificat de la Seguretat Social, amb expressió de la relació total i nominal de persones que treballen a l'empresa.

CA.3.2. INCLUSIÓ DE LA PERSPECTIVA DE GÈNERE EN L'EXECUCIÓ DEL CONTRACTE.

Es valorarà fins a X punts el compromís de l'empresa d'adoptar alguna o algunes de les següents accions de millora en matèria d'igualtat de dones i homes a l'empresa. Pel compromís d'aplicar o desenvolupar cadascuna de les accions següents s'atorgaran X punts:

1- Pel compromís d'impartir almenys X hores anuals de formació en matèria d'igualtat a la plantilla que executa el contracte.

2- Per l'aprovació i difusió d'un protocol o mesures específiques per prevenir i fer front a l'assetjament sexual i a l'assetjament per raó de sexe a la feina, o per prevenir l'assetjament sexual contra les persones beneficiàries o usuàries de la prestació contractual; o per prevenir les situacions de violència masclista o per orientació sexual o per identitat de gènere.

3- Per l'aprovació i difusió d'un protocol específic per a l'ús de llenguatge de gènere a l'empresa, de manera que en tota la documentació, publicitat, imatge o material que es generi amb motiu de l'execució del contracte, s'utilitzi un llenguatge no sexista, s'evitin qualsevol imatge discriminatòria de les dones o estereotips sexistes i es fomenti una imatge amb valors d'igualtat, presència equilibrada, diversitat, corresponsabilitat i pluralitat de rols i identitats de gènere.

4- Pel disseny i execució d'accions de prevenció de riscos i salut laborals amb perspectiva de gènere i adaptades a les característiques diferenciades de sexe, de conformitat amb el que preveuen els articles 5.4 i articles 26.2 i 26.4 de la Llei de prevenció de riscos laborals.

5- Per disposar d'un conveni d'empresa que prevegi mesures específiques per a la igualtat efectiva entre dones i homes i aplicar-lo a la plantilla que executi el contracte.

6- Per disposar d'una certificació o acreditació en matèria d'igualtat entre dones i homes i aplicar-la a l'execució del contracte, i pel compromís d'aplicar a la plantilla que l'executarà les mesures i actuacions exigides per obtenir aquesta certificació. A aquest efecte es considerarà vàlid el distintiu "Empresa en Igualtat" del Ministeri de Sanitat, Serveis Socials i Igualtat, i és admissible qualsevol altre de caràcter anàleg o equivalent.

7- Pel compromís que el nombre de dones beneficiàries o usuàries del contracte sigui almenys el 50% del total.

8- Pel compromís de presentar una memòria sobre l'impacte de gènere de la contractació, en les persones beneficiàries de l'actuació contractada o al personal que l'executarà. Per a això, hauran de presentar dades desagregades per sexe, i indicadors que permetin avaluar l'eficàcia de les mesures d'igualtat aplicades.

9- Pel disseny, establiment i aplicació de mesures de conciliació de la vida personal, laboral i familiar per a la plantilla que executi el contracte o per a les persones usuàries o beneficiàries d'aquesta, sempre que millorin les ja existents. A aquest efecte s'haurà de detallar en la proposta tècnica el nombre de persones beneficiàries, el pressupost destinat a cada mesura i la descripció de les mesures concretes (millora o ampliació dels permisos, llicències o excedències que estableix la normativa legal vigent; flexibilització o adequació de la jornada o horari de treball, o sistemes de teletreball; serveis de suport a la conciliació, o altres).

10. Per la qualificació i l'experiència en matèria d'igualtat d'oportunitats entre dones i homes del personal que hagi d'executar el contracte:

- X punts per cada persona que s'adscrigui a l'execució del contracte amb una formació mínima acreditada de 150 hores en matèria d'igualtat entre dones i homes.
- X punts per cada persona que s'adscrigui a l'execució del contracte amb una experiència laboral acreditada de, com a mínim, tres anys en treballs directament relacionats amb la igualtat entre dones i homes.

VERIFICADORS I AVALUADORS ASSOCIATS A CA.3.2. (En ordre correlatiu d'acord amb els subcriteris 1 a 10 anteriors).

Verificador associat 1. Amb caràcter anual, l'adjudicatària haurà de presentar un certificat expedit per l'empresa o la persona formadora, indicatiu de continguts, durada i relació nominal de persones assistents.

Verificador associat 2. En el termini de dos mesos des de la formalització del contracte, l'empresa adjudicatària haurà d'aportar una còpia del protocol o les mesures adoptades i una breu memòria d'impacte, que serà certificat per una persona amb formació especialitzada en igualtat; o acompanyat d'una declaració responsable d'haver-hi participat la plantilla o la seva representació legal.

Verificador associat 3. En el termini de dos mesos des de la formalització del contracte, l'empresa adjudicatària haurà d'aportar una còpia del protocol específic per a l'ús del llenguatge de gènere, així com d'una breu descripció de la difusió realitzada. I amb caràcter anual s'haurà de presentar en suport informàtic la còpia de tota la documentació, publicitat, cartelleria i tots els materials escrits o gràfics utilitzats.

Verificador associat 4. En el termini de dos mesos des de la formalització del contracte l'empresa adjudicatària haurà de presentar una còpia del pla de prevenció de riscos laborals, especificant les mesures diferenciades per sexe dissenyades i aplicades.

Verificador associat 5. En el termini de dos mesos des de la formalització del contracte l'adjudicatària haurà de presentar una còpia del conveni d'empresa amb indicació de les mesures d'igualtat.

Verificador associat 6. En el termini de dos mesos des de la formalització del contracte l'empresa adjudicatària haurà de presentar una còpia de la certificació o el distintiu oficial.

Verificador associat 7. Amb caràcter anual l'empresa adjudicatària haurà d'aportar una declaració amb el nombre total i la relació nominal de persones usuàries o beneficiàries de la prestació, amb desagregació de sexe (i si aportar fulls de signatures o assistència).

Verificador associat 8. Amb caràcter anual l'empresa adjudicatària haurà d'aportar una còpia de l'avaluació de l'impacte de les actuacions en favor de la igualtat per a les persones beneficiàries de la prestació, o per a les treballadores i treballadors. S'hauran de presentar dades desagregades per sexe, llistat d'accions i indicadors que permetin avaluar l'eficàcia de les mesures aplicades.

Verificador associat 9. Amb caràcter anual l'empresa adjudicatària haurà d'aportar una memòria tècnica de les mesures de conciliació aplicades, contingut, durada, efectes i persones beneficiàries.

Verificador associat 10. En el termini de dos mesos des de la formalització del contracte, l'empresa adjudicatària haurà d'aportar el certificat acadèmic de la formació en matèria d'igualtat de les persones adscrites a l'execució del contracte; així com l'acreditació mitjançant certificacions específiques, o contractes de treball, mercantils o professionals de l'experiència acreditada d'almenys tres anys en treballs directament relacionats amb la igualtat entre dones i homes.

CA.3.3. CRITERIS GENERALS SOBRE LA INCLUSIÓ DE LA PERSPECTIVA DE GÈNERE.

A més dels criteris específics ja assenyalats, considerem oportú proposar un clausulat general sobre la incorporació de la perspectiva de gènere, però que posseeixi caràcter objectiu i resulti fàcilment verificable. A aquest efecte, i amb les clàusules que a continuació es plantegen, es podrien incloure criteris d'adjudicació relacionats amb la igualtat entre dones i homes, com ara:

- Inclusió de la perspectiva de gènere en l'execució del contracte
- Mesures d'igualtat entre dones i homes en l'execució contractual
- Mesures de conciliació entre la vida personal, laboral i familiar

Es valorarà fins a X punts el compromís de l'empresa d'incorporar la perspectiva de gènere, o adoptar mesures d'igualtat entre dones i homes, o aplicar mesures de conciliació entre la vida, personal, laboral i familiar. Les propostes tècniques es valoraran de forma objectiva, atorgant X punts per cadascun dels aspectes següents (o aquells que l'òrgan de contractació consideri):

1. Si es dissenyen les mesures i s'aporta un diagnòstic o una anàlisi sobre la situació d'igualtat de dones i homes a l'empresa, a la plantilla que executarà el contracte, o sobre les persones beneficiàries del contracte: 1 punt
2. Si el disseny de les mesures resulta pertinent i hi ha una metodologia d'aplicació, un cronograma, un pressupost i unes responsabilitats clares assignades: 1 punt.
3. Si s'inclou un pla d'avaluació i el seguiment amb indicadors i una memòria final: 1 punt.
4. Si es designa com a responsable en matèria d'igualtat una persona de la plantilla, o es contracta una tècnica o tècnic en igualtat amb una formació mínima de 300 hores en la matèria: 1 punt.
5. Si en l'elaboració, disseny o aplicació de les mesures hi participa majoritàriament la plantilla que executa el contracte, el Comitè d'Empresa o la representació legal de les treballadores i treballadors: 1 punt.
6. Si els compromisos de l'empresa en matèria d'igualtat són transmesos internament de manera fefaent, i són comunicats externament de forma clara i continuada.

VERIFICADOR ASSOCIAT A CA.3.3.

Verificador associat gener. En el termini de dos mesos l'empresa adjudicatària haurà d'aportar una còpia de la diagnosi o anàlisi realitzada.

Verificador associat febrer. Amb caràcter anual, l'empresa adjudicatària haurà d'aportar una memòria que inclogui les mesures adoptades, el cronograma, el pressupost i les funcions o responsabilitats assignades.

Verificador associat març. Amb caràcter anual, l'empresa adjudicatària haurà d'aportar la memòria final d'impacte i avaluació de les mesures d'igualtat.

Verificador associat abril. En el termini de dos mesos des de la formalització del contracte, caldrà aportar un certificat de l'empresa amb la designació nominal de la persona responsable d'igualtat; o bé la còpia del contracte laboral o professional, i el currículum vitae amb còpia de la titulació específica en matèria d'igualtat de la persona contractada.

Verificador associat maig. Amb caràcter anual, l'adjudicatària haurà de presentar un llistat de totes les accions de comunicació interna i externa realitzades, i una còpia en suport informàtic d'aquestes accions.

CA.4. QUALITAT EN L'OCUPACIÓ.

CA.4 QUALITAT EN L'OCUPACIÓ.

Es valorarà fins a X punts el compromís de l'empresa d'adoptar alguna o algunes de les següents polítiques d'organització i qualificació que impliquin una millora i una prestació més eficient del contracte. Pel compromís d'aplicar o desenvolupar cada un dels subcriteris següents s'atorgaran X punts, amb un màxim de X:

CA4.1. Ocupació estable.
Es valorarà amb X punts el compromís d'integrar a la plantilla que executarà el contracte almenys un 80% de treballadors i treballadores amb contracte indefinit. S'equipararan a contracte indefinit els socis i sòcies de cooperatives, societats laborals i empreses de treball associat.

Alternativa. Valoració per la contractació per a la prestació d'un nombre concret de treballadors i treballadores amb contracte indefinit

Alternativa. Conversió de contractes eventuals en indefinits. Es valorarà amb X punts la conversió de cada (o de X) contractes eventuals en contractes indefinits.

Alternativa. Aplicació d'escales als criteris esmentats. Per exemple, es valorarà amb 3 punts el compromís d'emprar, a la plantilla que executarà el contracte i durant tota la prestació contractual, un 50% de treballadors i treballadores amb contracte indefinit, amb 6 punts per un 75% de persones amb contracte indefinit, etc. O amb 1 punt la conversió d'un contracte eventual a indefinit, amb 2 punts la conversió de dos contractes eventuals a indefinits, etc.

CA.4.2. Millores laborals i salarials.
Es valorarà amb X punts les empreses que a la seva proposta tècnica detallin i quantifiquin les millores sobre condicions laborals i salarials que superin el que disposen l'Estatut dels treballadors o el conveni col·lectiu sectorial i territorial o, si escau, d'empresa, i es comprometin a aplicar-les al personal que executarà el contracte.

CA.4.3. Formació de la plantilla que executarà el contracte.
Es valorarà amb X punts el compromís de dissenyar i impartir formació (almenys X hores anuals) relacionada amb la prestació contractual a la plantilla que executarà el contracte.

CA.4.4. Ampliació de jornada laboral.
Es valorarà amb X punts la conversió de cada contracte a jornada parcial (igual o inferior a 20 hores setmanals) en contractes a jornada completa (igual o superior a 35 hores setmanals).

VERIFICADORS I AVALUADORS ASSOCIATS A CA.4
(En ordre correlatiu d'acord amb els subcriteris 1 a 4 anteriors).

Verificador associat CA.4.1.
En el termini de dos mesos després de la formalització del contracte, l'empresa adjudicatària haurà d'aportar:

- Declaració jurada de la relació nominal i el nombre de persones adscrites a l'execució del contracte, amb indicació de la jornada i la tipologia del contracte (indefinit, durada determinada, o socis/sòcies d'empreses d'economia social).
- Informe ITA (Informe de Treballadors en Alta, emès per la Seguretat Social) i informe certificat, emès per la Seguretat Social, indicatiu de les persones que hi treballen, l'antiguitat en l'empresa i les bases de cotització.
- Si és el cas, l'òrgan de contractació podrà requerir una còpia del TC1 i TC2 de l'empresa, així com una còpia dels contractes de treball en model estandarditzat de Servei Públic Estatal d'Ocupació.

Verificador associat CA.4.2.
En el termini de dos mesos després de la formalització del contracte, l'empresa adjudicatària haurà d'aportar:

- Declaració jurada de les condicions laborals concretes, amb expressió detallada de les millores específiques, tant si són quantitatives com qualitatives, i comparativa amb el conveni col·lectiu o el règim aplicable.
- Informe ITA i informe certificat, emès per la Seguretat Social, indicatiu de les persones que hi treballen i les bases de cotització.

Verificador associat CA.4.3.
Anualment, durant tota la durada del contracte i les seves pròrrogues, l'empresa adjudicatària haurà d'aportar un certificat expedit per l'empresa o persona formadora, indicatiu de continguts, durada i relació nominal de persones assistents.

Verificador associat CA.4.4.
En el termini de dos mesos després de la formalització del contracte, l'empresa adjudicatària haurà d'aportar:

- Declaració jurada de la relació nominal i el nombre de persones adscrites a l'execució del contracte, amb indicació de la jornada i la tipologia del contracte.
- Informe ITA (Informe de Treballadors en Alta, emès per la Seguretat Social) i informe certificat, emès per la Seguretat Social, indicatiu de les persones que hi treballen, l'antiguitat en l'empresa i les bases de cotització.
- Si és el cas, l'òrgan de contractació podrà requerir una còpia dels TC1 i TC2 de l'empresa, així com una còpia dels contractes de treball en model estandarditzat de Servei Públic Estatal d'Ocupació.

CA.5. COMERÇ JUST.

CA.5. COMERÇ JUST.

Es valorarà fins a X punts les empreses i persones licitadores que es comprometin a incloure en la prestació de servei o en el contingut del subministrament productes de comerç just.

Aquest criteri s'avaluarà de forma automàtica mitjançant l'escala, en relació amb l'import o percentatge de productes de comerç just, respecte al pressupost global de licitació, que el licitador es compromet a incloure en l'execució del contracte.

- Pel compromís d'utilitzar almenys un 20% de productes de comerç just sobre el total del pressupost d'adjudicació: 5 punts.
- Pel compromís d'utilitzar almenys un 40% de productes de comerç just sobre el total del pressupost d'adjudicació: 10 punts.
- Pel compromís d'utilitzar almenys un 60% de productes de comerç just sobre el total del pressupost d'adjudicació: 15 punts.

VERIFICADOR ASSOCIAT A CA.5.

L'empresa adjudicatària haurà d'acreditar anualment, mitjançant factures o albarans, que els subministraments o productes posseeixen l'etiqueta acreditada per l'organització mundial de comerç just (WFTO), o l'etiqueta Fairtrade (Fairtrade Labelling Organization), o altres de caràcter equivalent. També pot acreditar, per qualsevol mitjà de prova, que aquests productes compleixen tots els requisits exigits per a l'obtenció d'aquestes etiquetes, d'acord amb la Resolució de Parlament Europeu sobre comerç just i desenvolupament, de 6 de juliol 2006 [2005/2245 (INI)].

CA.6. PRODUCTES ALIMENTARIS DE QUALITAT I PROXIMITAT.

CA.6. PRODUCTES ALIMENTARIS DE QUALITAT I PROXIMITAT.

Es valorarà fins a X punts les empreses i persones licitadores que es comprometin a incloure en la prestació de servei o en el contingut del subministrament productes alimentaris de qualitat i/o proximitat. S'entendrà que ho són aquells que reuneixin totes o algunes de les característiques següents:

- Productes procedents de circuits de proximitat en què en el transport des de la recol·lecció, l'explotació ramadera o la transformació fins al subministrament, s'hagin minimitzat les emissions de diòxid de carboni (CO^2) i de gasos d'efecte hivernacle (GEH).
- Aliments frescos que no hagin necessitat càmeres d'atmosfera controlada ni hagin patit processos d'ultracongelació.
- Productes de temporada d'acord amb la descripció del Codi alimentari espanyol.
- Productes procedents de l'agricultura, la pesca o la ramaderia ecològica, acreditats d'acord amb les certificacions del Consell de la Producció Ecològica, o altres de caràcter semblant.
- Productes amb característiques de biodiversitat, varietats tradicionals, races autòctones, així com productes procedents de cultius desenvolupats sobre terra.

Aquest criteri s'avaluarà de forma automàtica mitjançant l'escala, en relació amb l'import o percentatge de productes de proximitat i/o qualitat, respecte al pressupost global de licitació, que el licitador es compromet a incloure en l'execució del contracte.

- Pel compromís d'utilitzar almenys un 20% de productes de qualitat i/o proximitat sobre el total del pressupost d'adjudicació: 5 punts.

- Pel compromís d'utilitzar almenys un 40% de productes de qualitat i/o proximitat sobre el total del pressupost d'adjudicació: 10 punts.

- Pel compromís d'utilitzar almenys un 60% de productes de qualitat i/o proximitat sobre el total del pressupost d'adjudicació: 15 punts.

VERIFICADOR ASSOCIAT A CA.6.

L'empresa adjudicatària haurà d'acreditar anualment, mitjançant factures, albarans, certificacions o proves tècniques, que els subministraments o productes posseeixen les característiques estrictes establertes als plecs: procedents de circuits de proximitat, aliments frescos, productes de temporada, certificats ecològics o amb característiques de biodiversitat, varietats tradicionals o races autòctones.

CA.7. CRITERIS DE QUALITAT SOCIAL

CA.7. CRITERIS DE QUALITAT SOCIAL.

Es valorarà el compromís de l'empresa d'adoptar alguna o algunes de les següents polítiques de qualitat, organització i implicació social, que redunden en una millor i més eficient prestació del contracte. Pel compromís d'aplicar o desenvolupar cada un dels subcriteris següents s'atorgaran x punts, amb un màxim de X:

CA7.1. Participació.
Fins a X punts a les empreses que a la seva proposta tècnica detallin l'aplicació de metodologies i mecanismes de participació en el disseny, l'execució i l'avaluació del contracte de les persones o agents implicats, de les persones professionals o de les persones usuàries o beneficiàries del servei.

CA.7.2. Coordinació.
Es valorarà amb X punts les empreses que a la seva proposta tècnica aportin el compromís concret de participació nominal en xarxes de treball o la subscripció d'acords de col·laboració amb entitats públiques o amb el teixit associatiu en accions d'interès social i comunitari directament relacionades amb l'objecte del contracte i que incideixin en la seva prestació, durant el període d'execució d'aquesta.

CA.7.3. Sensibilització.
Es valorarà fins a X punts les empreses que a la seva proposta tècnica detallin les activitats d'informació i sensibilització social relatives a l'objecte contractual, així com el compromís d'aportar els resultats formals de l'execució del contracte, a través de publicacions o comunicacions durant l'execució del contracte o en acabar-lo, en relació amb el seu desenvolupament, prestació i conclusions.

CA.7.4. Atenció al públic.
Es valorarà fins a X punts el compromís de disposar, en el mateix lloc de prestació del contracte o del servei, d'oficina i personal per a l'atenció al públic o a les persones usuàries o beneficiàries de la prestació a contractar.

CA.7.5. Reinversió en l'activitat contractual.
Es valorarà fins a X punts el compromís de reinvertir els beneficis procedents del contracte en actuacions relacionades amb la mateixa prestació contractual. A aquest efecte, les empreses, en la seva proposta tècnica, hauran d'establir que reinvertiran els beneficis d'acord amb els seus fins socials coincidents amb l'objecte del contracte.

VERIFICADORS I AVALUADORS ASSOCIATS A CA.7
En ordre correlatiu d'acord amb els subcriteris 1 a 5 anteriors).

Verificador associat CA.7.1.
Amb caràcter anual, l'empresa adjudicatària haurà d'aportar una memòria tècnica de les accions i metodologies emprades, el nombre de persones i/o entitats implicades, i l'avaluació de l'impacte o els resultats obtinguts de la participació.

Verificador associat CA.7.2.
Amb caràcter anual, l'empresa adjudicatària haurà d'aportar certificacions emeses per les respectives entitats o xarxes, acreditatives de la seva participació en xarxes de treball o en acords de col·laboració, i que indiquin dates, entitats participants, accions desenvolupades, així com l'avaluació qualitativa de l'impacte i els resultats.

Verificador associat CA.7.3.
Amb caràcter anual, l'empresa haurà d'aportar una memòria tècnica de les accions i activitats d'informació i sensibilització social. Lliurament de còpies de les publicacions.

Verificador associat CA.7.4.
En el termini de dos mesos des de la formalització del contracte, l'empresa adjudicatària haurà d'aportar una còpia del contracte de lloguer o l'escriptura de propietat del local, amb indicació d'ubicació i destí.

Verificador associat CA.7.5.
En el termini de dos mesos des de la formalització del contracte, l'empresa adjudicatària haurà d'aportar les escriptures o estatuts que acreditin l'absència d'ànim de lucre o la reinversió dels beneficis.

CA.8. CRITERIS D'ADJUDICACIÓ COMPLEMENTARIS.

Per acabar l'apartat relatiu als criteris d'adjudicació des d'una perspectiva responsable, convé tenir en compte quatre aspectes:

1. Les ofertes anormalment baixes o temeràries.
2. La ponderació del preu i del conjunt de criteris d'adjudicació en el barem.
3. La fórmula utilitzada per al càlcul de la puntuació a determinar.
4. El llindar mínim exigit a les propostes tècniques.

OFERTES anormalment baixes o temeràries

La Llei 9/2017, de 8 de novembre, de contractes del sector públic, regula les ofertes anormals (temeràries) en l'article 149, del qual destaquem part del contingut:

> ***Article 149. Ofertes anormalment baixes.***
> *1. En els casos en què l'òrgan de contractació presumeixi que una oferta és inviable perquè s'ha formulat en termes que la fan anormalment baixa, només la pot excloure del procediment de licitació amb la tramitació prèvia del procediment que estableix aquest article.*
> *2. La mesa de contractació o, si no n'hi ha, l'òrgan de contractació ha d'identificar les ofertes que estan incurses en presumpció d'anormalitat, i els plecs, a aquests efectes, han de preveure els paràmetres objectius que han de permetre identificar els casos en què una oferta es consideri anormal.*
> *[...]*
> *4. Quan la mesa de contractació o, si no n'hi ha, l'òrgan de contractació hagi identificat una o diverses ofertes incurses en presumpció d'anormalitat, ha de requerir al licitador o licitadors que les hagin presentat i donar los un termini suficient perquè justifiquin i desglossin raonadament i detalladament el baix nivell dels preus, o de costos, o qualsevol altre paràmetre sobre la base del qual s'hagi definit l'anormalitat de l'oferta, mitjançant la presentació d'aquella informació i els documents que siguin pertinents a aquests efectes.*
> *[...]*

d) El respecte d'obligacions que siguin aplicables en matèria mediambiental, social o laboral, i de subcontractació, i no són justificables preus per sota de mercat o que incompleixin el que estableix l'article 201.
[...]
En tot cas, els òrgans de contractació han de rebutjar les ofertes si comproven que són anormalment baixes perquè vulneren la normativa sobre subcontractació o no compleixen les obligacions aplicables en matèria mediambiental, social o laboral, nacional o internacional, inclòs l'incompliment dels convenis col·lectius sectorials vigents, en aplicació del que estableix l'article 201.

D'aquest article extraiem les conclusions següents i la seva possible aplicació en els plecs:

1- En els plecs s'ha d'assenyalar, amb caràcter previ i mitjançant paràmetres objectius, quines ofertes es consideren anormals o temeràries. Per exemple: qualsevol oferta inferior al 15% del preu de licitació es considerarà anormal o desproporcionada.

2- També s'ha d'indicar expressament que es rebutjaran les ofertes anormalment baixes per no haver inclòs en el càlcul els costos salarials derivats dels convenis col·lectius sectorials vigents, en aplicació del que disposa l'article 201. El valor estimat del contracte (VEC) ha d'incloure tots els costos que se'n derivin de les exigències socials que determini el conveni col·lectiu de referència i els corresponents criteris socials o mediambientals presents en el PCAP.

3- No obstant això, l'aplicació de les baixes temeràries no és automàtica, no es pot excloure directament una empresa per incórrer en una oferta baixa desproporcionada, sinó que cal requerir el licitador, establir un termini perquè pugui aportar al·legacions i documentació, o justificar i desglossar raonadament i detalladament el nivell baix dels preus.

4- Per tant, en els plecs s'haurà d'establir una condició especial d'execució que exigeixi el compliment d'un conveni col·lectiu sectorial i territorial concret; es calcularan i desglossaran els costos laborals d'acord amb l'esmentat conveni; i s'establirà un paràmetre proporcional com a oferta baixa anormal o temerària i un paràmetre qualitatiu que impedeixi oferir per sota dels costos laborals.

Seguint aquestes pautes i aplicant el procediment d'al·legacions, es podrà excloure de la licitació una empresa que incorri en una oferta econòmica per sota dels costos salarials d'acord amb el conveni col·lectiu aplicable, quan aquesta resulti injustificada.

PONDERACIÓ DEL CRITERI ECONÒMIC.

La llei de contractes no assenyala que el cost o el preu d'adjudicació hagi de tenir una ponderació mínima determinada, malgrat això, persisteix en moltes administracions públiques una tendència que desnaturalitza la recerca de la millor relació qualitat-preu, en assenyalar un pes excessiu i desproporcionat del cost, o preu, sobre la resta de criteris d'adjudicació, i no només els socials i mediambientals, sinó també aquells que garanteixen una qualitat adequada en la prestació del contracte.

Al respecte, cal assenyalar l'obvietat que els òrgans de contractació tenen el deure d'obtenir el millor import d'adjudicació i gestionar, en conseqüència, els pressupostos públics de manera racional i eficient. I un contracte públic ben executat, de qualitat, amb unes condicions laborals dignes i amb una atenció correcta a les persones usuàries és més important que un estalvi exigu i, en últim terme, és més eficient, fins i tot en termes monetaris o economicistes.

Per tant, hem d'apostar per la responsabilitat social i ambiental dels contractes, cosa que implica el pagament d'un preu just, la consideració de tots els costos adjacents a una prestació o un producte, i l'execució en unes condicions laborals adequades i dignes. Això resulta incompatible amb admetre que s’abaixin de forma desproporcionada els preus o amb valorar el cost amb un 80% del total del barem d'adjudicació. Es proposa l’utilització de fórmules proporcionals.

No sembla possible indicar a priori i amb caràcter general que el cost o preu hagi de tenir una ponderació màxima del 30%, del 40% o del 50%, sinó que cal fer un estudi de les característiques del contracte i del sector d'activitat per determinar quina serà la ponderació idònia i proporcionada. A més, la limitació a la ponderació s'ha de complementar no només amb clàusules socials, mediambientals i de qualitat, sinó també amb les mesures relatives a la fórmula aplicable, els costos laborals i les baixes temeràries.

A tall d'exemple, cal citar que l'Ajuntament de Barcelona, en el seu Decret d'alcaldia de contractació pública sostenible, estableix que en els contractes en què les retribucions del personal treballador siguin determinants del cost total, el criteri d'adjudicació que valora el preu del contracte podrà tenir una ponderació màxima del 35% de la puntuació total. Altres administracions estableixen forquilles orientatives, com ara, que el preu no superarà el 50% del total, la qualitat tècnica serà d'almenys el 40% del total i els criteris socials i ambientals d'almenys el 10% del total.

VALORACIÓ MÍNIMA exigida A l'OFERTA TÈCNICA.

Per acabar amb aquest bloc de qüestions referides a la modulació de la importància del cost o del preu, resulta d'enorme interès al·ludir el que prescriu l'article 146.3 LCSP: "En el cas que el procediment d'adjudicació s'articuli en diverses fases, cal indicar en quines d'aquestes s'aplicaran els diferents criteris i establir un llindar mínim del 50 per cent de la puntuació al conjunt dels criteris qualitatius per continuar amb el procés selectiu".

Aquesta previsió intenta evitar que una empresa obtingui 10 punts de 40 en la proposta tècnica i en canvi obtingui 60 punts de 60 a la proposta econòmica, ja que sumant les dues puntuacions resultaria adjudicatària del contracte davant d'altres empreses amb millors ofertes tècniques, ambientals i socials. Aquest fet, per desgràcia, és habitual i alhora implica una prestació amb una qualitat pèssima i, probablement, amb unes condicions laborals indignes.

Per impedir-ho, la normativa permet articular un procediment d'adjudicació per fases i establir una puntuació o llindar mínim del 50% per a cadascuna d'elles. D'aquesta manera, a la primera fase s'avalua la proposta tècnica, i l'empresa que no obté el 50% de la puntuació, queda descartada o eliminada del procés selectiu, no podrà passar a la fase següent, l'avaluació de la proposta econòmica.

PROPOSTA APLICATIVA. ASPECTES COMPLEMENTARIS RELATIUS ALS CRITERIS D'ADJUDICACIÓ.

1. Baixes anormals o desproporcionades:
- S'indicarà en els plecs el paràmetre econòmic per sota del qual es considera que una proposició conté valors anormals o desproporcionats.

- Es considera com a paràmetre objectiu per apreciar que les proposicions no es poden complir per la inclusió de propostes anormals o desproporcionades quan la proposta de l'empresa licitadora proposi un preu inferior als costos laborals mínims per categoria professional d'acord amb el conveni laboral aplicable. En aquests casos s'articularà el procediment previst a l'article 149 LCSP.

2. Ponderació del criteri econòmic.
- El criteri econòmic s'haurà de ponderar de manera equilibrada i raonable amb els criteris tècnics, socials i mediambientals.

- En els contractes de serveis socials, d'atenció directa a la ciutadania i en els de caràcter intel·lectual, la ponderació del preu no podrà superar el 40% del total del barem.

3. Valoració exigida a la proposta tècnica.
En tots aquells contractes en què sigui necessari assegurar un nivell de qualitat que garanteixi la prestació adequada del contracte, el procediment d'adjudicació s'articularà per fases. I serà necessari un llindar mínim del 50 per cent de la puntuació en el conjunt dels criteris tècnics o de qualitat per continuar amb el procés selectiu. Quedaran excloses del procediment aquelles empreses licitadores que no arribin al llindar del 50%

2.2. CONDICIONS ESPECIALS D'EXECUCIÓ.

REGULACIÓ I CONCEPTE
Es troben regulades a l'article 202 de la Llei 9/2017, de contractes del sector públic:

Article 202. Condicions especials d'execució del contracte de caràcter social, ètic, mediambiental o d'un altre ordre.

1. Els òrgans de contractació poden establir condicions especials en relació amb l'execució del contracte, sempre que estiguin vinculades a l'objecte del contracte, en el sentit de l'article 145, no siguin directament o indirectament discriminatòries, siguin compatibles amb el dret comunitari i s'indiquin en l'anunci de licitació i en els plecs.
En tot cas, és obligatori establir en el plec de clàusules administratives particulars almenys una de les condicions especials d'execució entre les que enumera l'apartat següent.
[...]
2. Aquestes condicions d'execució es poden referir, en especial, a consideracions econòmiques, relacionades amb la innovació, de tipus mediambiental o de tipus social..
En particular, es poden establir, entre d'altres, consideracions de tipus mediambiental que persegueixin: la reducció de les emissions de gasos d'efecte d'hivernacle, a fi de contribuir a complir l'objectiu que estableix l'article 88 de la Llei 2/2011, de 4 de març, d'economia sostenible; el manteniment o la millora dels valors mediambientals que es puguin veure afectats per l'execució del contracte; una gestió més sostenible de l'aigua; el foment de l'ús de les energies renovables; la promoció del reciclatge de productes i l'ús d'envasos reutilitzables; o l'impuls del lliurament de productes a granel i la producció ecològica.
Les consideracions de tipus social o relatives a l'ocupació es poden introduir, entre d'altres, amb alguna de les finalitats següents: fer efectius els drets reconeguts en la Convenció de les Nacions Unides sobre els drets de les persones amb discapacitat; contractar un nombre de persones amb discapacitat superior al que exigeix la legislació nacional; promoure l'ocupació de persones amb dificultats especials d'inserció en el mercat laboral, en particular de les persones amb discapacitat o en situació o risc d'exclusió social a través d'empreses d'inserció; eliminar les desigualtats entre l'home i la dona en el mercat esmentat, afavorint l'aplicació de mesures que fomentin la igualtat entre dones i homes a la feina; afavorir una participació més alta de la dona en el mercat laboral i la conciliació del treball i la vida familiar; combatre l'atur, en particular el juvenil, el que afecta les dones i el de llarga durada; afavorir la formació en el lloc de treball; garantir la seguretat i la protecció de la salut al lloc de treball i el compliment dels convenis col·lectius sectorials i territorials aplicables; mesures

per prevenir la sinistralitat laboral; altres finalitats que s'estableixin amb referència a l'estratègia coordinada per a l'ocupació, definida a l'article 145 del Tractat de funcionament de la Unió Europea; o garantir el respecte als drets laborals bàsics al llarg de la cadena de producció mitjançant l'exigència del compliment de les convencions fonamentals de l'Organització Internacional del Treball, incloses aquelles consideracions que cerquin afavorir els petits productors de països en desenvolupament, amb els quals es mantenen relacions comercials que els són favorables com ara el pagament d'un preu mínim i una prima als productors o una transparència i traçabilitat més grans de tota la cadena comercial.

3. Els plecs poden establir penalitats, de conformitat amb el que preveu l'apartat 1 de l'article 192, per al cas d'incompliment d'aquestes condicions especials d'execució, o atribuir-los el caràcter d'obligacions contractuals essencials als efectes que assenyala la lletra f) de l'article 211. Quan l'incompliment d'aquestes condicions no es tipifiqui com a causa de resolució del contracte, aquest pot ser considerat en els plecs, en els termes que s'estableixin per reglament, com a infracció greu als efectes que estableix la lletra c) de l'apartat 2 de l'article 71.

4. Totes les condicions especials d'execució que formin part del contracte són exigides igualment a tots els subcontractistes que participin de la seva execució.

Analitzem la regulació de les condicions especials d'execució de tipus social i mediambiental des del punt de vista jurídic i pràctic:

1- La possibilitat i la legalitat d'incorporar als contractes condicions especials d'execució de tipus social i ètic no admet cap objecció jurídica: la legislació de contractes públics avala de forma expressa i clara aquesta opció.

2- Les condicions especials d'execució del contracte es configuren com a veritables obligacions que totes les empreses licitadores assumeixen de forma implícita en presentar les seves propostes i que l'empresa adjudicatària haurà de complir preceptivament en el moment de prestar el contracte. No suposen una condició o requisit previ, sinó una exigència a la fase d'execució del contracte, òbviament un cop adjudicat. Per tant, no se n'ha d'acreditar el compliment en el moment de presentar les ofertes, sinó que es requerirà complir-les en la fase d'execució del contracte.

3- Com succeeix amb els criteris d'adjudicació, la LCSP ofereix un llistat temàtic extens i d'exemple, la raó de ser del qual és aclarir completament qualsevol objecció o objecció jurídica. El llistat no és exhaustiu, sinó que les temàtiques socials, ètiques o mediambientals descrites són susceptibles de ser ampliades i adaptades.

4- Es reitera la referència que les condicions especials d'execució han d'estar "vinculades a l'objecte del contracte", però de nou aclareix el concepte en afegir "en el sentit de l'article 145". És a dir, no s'exigeix una vinculació directa a l'objecte contractual, al CPV, o al títol, sinó que s'ha de relacionar amb la mateixa prestació contractual: qualsevol qüestió integrada en la prestació contractual, en qualsevol dels seus aspectes, en qualsevol etapa del seu cicle de vida, fins i tot quan no formen part de la seva substància material, en el procés específic de producció, o pel que fa a les formes de producció o comercialització mediambiental i socialment sostenibles i justes.

5- És obligatori assenyalar en els plecs almenys una condició especial d'execució. Per tant, ens trobem davant d'una aplicació de la contractació responsable de caràcter obligatori per a totes les administracions públiques. Però hem d'eludir obligacions vagues o de molt fàcil compliment, així com indicar simplement l'acreditació d'un compliment legal ja de per si obligat.

6- Considerant-ne el caràcter obligatori, advertim sobre la seva aplicació sota criteris de prudència i progressivitat, de manera que no s'incorporin en els plecs condicions especials d'execució desproporcionades en relació amb les característiques del contracte ni amb l'oferta existent al mercat.

7- Les condicions especials d'execució (d'obligat compliment) i els criteris d'adjudicació (d'assumpció voluntària) són compatibles i plenament sinèrgiques. No es tracta de triar entre les unes o les altres, sinó que resulta recomanable incloure-les totes dues, assenyalant com a obligació un llistó raonable que la majoria dels licitadors pugui superar, i que en el moment d'incorporar els criteris d'adjudicació apugem el nivell, de manera que els licitadors que aportin un major compromís o valor social a la prestació obtinguin una puntuació més alta.

8- Finalment i molt important: és imprescindible verificar-ne el compliment efectiu. No servirà de res redactar i incloure una clàusula social i/o ambiental, si en els mateixos plecs no establim com i quan l'empresa adjudicatària ha d'acreditar-ne la correcta execució i quines conseqüències es deriven del seu incompliment. Per això, proposem sistemes de control i verificació, i assenyalem la documentació específica que han de presentar les empreses adjudicatàries i en quin moment han de fer-ho.

CLAUSULAT.

CE.1. INSERCIÓ LABORAL DE PERSONES AMB DIFICULTATS D'ACCÉS A L'OCUPACIÓ.

CE.1. CONTRACTACIÓ DE PERSONES AMB DISCAPACITAT I/O DE PERSONES EN SITUACIÓ O RISC D'EXCLUSIÓ SOCIAL.

1- L'empresa adjudicatària haurà de contractar dins la plantilla que executarà el contracte X persones amb dificultats d'accés al mercat laboral i mantenir aquesta contractació durant tota la prestació contractual.

2- Si l'empresa no hagués de contractar nou personal en el moment d'iniciar l'execució del contracte, haurà de comprometre's a contractar aquest perfil a través de les noves contractacions, baixes i substitucions, d'un període superior a 3 mesos, que es produeixin fins a arribar a aquest nombre.

3- La selecció de les persones a contractar es podrà dur a terme a través dels Programes d'Inserció Laboral d'aquesta administració pública o a través d'un programa o servei públic semblant.

4- La plantilla que executi el contracte ha de tenir algun dels perfils amb especials dificultats d'accés a l'ocupació següents:

- Persones amb certificat de discapacitat igual o superior al 33%.
- Persones amb malalties mentals, amb discapacitat intel·lectual o discapacitat física amb un nivell superior al 65%.

- Persones amb perfils assenyalats en la Llei 44/2007, de 13 de desembre, per a la regulació d'empreses d'inserció.
- Persones amb dificultats d'accés al mercat laboral, d'acord amb el Reial decret legislatiu 3/2015, de 23 d'octubre.

VERIFICADOR ASSOCIAT A CE.1.

1. Després de la formalització del contracte. L'empresa adjudicatària haurà d'aportar en el termini d'un mes des de la formalització del contracte o en el termini d'un mes des que es produeixin les contractacions:

- Una relació nominal de les persones amb discapacitat o en situació o risc d'exclusió social contractades, especificant la data d'inici i finalització dels seus contractes, així com la jornada laboral.
- Còpia de contractes de treball.
- Certificat o targeta de discapacitat, certificat o document acreditatiu dels serveis públics socials o organisme públic competent, acreditatiu del fet que aquella persona forma part d'algun dels perfils requerits (previ consentiment i compliment de la Llei de protecció de dades de caràcter personal).

2. En fase d'execució del contracte. Amb caràcter anual, l'empresa adjudicatària haurà d'aportar un informe ITA (Informe de Treballadors en Alta), i certificat de la Seguretat Social, amb expressió de la relació total i nominal de persones que treballen a l'empresa.

CE.2. SUBCONTRACTACIÓ DE CENTRES ESPECIALS DE TREBALL, EMPRESES D'INSERCIÓ I ENTITATS D'ECONOMIA SOCIAL.

CE.2. SUBCONTRACTACIÓ DE CENTRES ESPECIALS DE TREBALL, EMPRESES D'INSERCIÓ I ENTITATS D'ECONOMIA SOCIAL.

1- L'empresa adjudicatària haurà de subcontractar almenys un X% del preu d'adjudicació del contracte amb una empresa d'inserció, amb un centre especial de treball d'iniciativa social, o amb una empresa o entitat d'economia social. I sempre caldrà que la plantilla que executi el contracte tingui una presència equilibrada de dones i homes.

2. Les empreses que subcontractarà seran exclusivament:

- Centres especials de treball d'iniciativa social, d'acord amb la descripció i els requisits assenyalats en la disposició addicional catorzena de la Llei 9/2017, de contractes del sector públic.
- Empreses d'inserció inscrites i registrades d'acord amb la Llei 44/2007, de 13 de desembre, per a la regulació d'empreses d'inserció.
- Entitats que realitzin activitat econòmica i empresarial, les regles de funcionament de les quals responguin als principis enumerats en l'article 4 de la Llei 5/2011, i que siguin incloses en el catàleg d'entitats del Ministeri competent.

VERIFICADOR ASSOCIAT A CE.2.

1. Després de la formalització del contracte. L'empresa adjudicatària haurà d'aportar, en el termini d'un mes des de la formalització del contracte, una declaració amb la relació nominal de les entitats a subcontractar (assenyalant si es tracta de centres especials de treball, empreses d'inserció, o empreses i entitats d'economia social), i amb indicació de conceptes, dates previstes i imports a subcontractar.

2. En fase d'execució del contracte. Amb caràcter anual, l'empresa adjudicatària haurà d'aportar:

- Còpia del contracte civil o mercantil, o factura, amb indicació del centre especial de treball o empresa d'inserció o empresa d'economia social subcontractada, amb el concepte detallat, l'import econòmic i les dates d'execució.

CE.3. IGUALTAT ENTRE DONES I HOMES.

CE.3.1. CONTRACTACIÓ DE DONES:

CE.3.1.1. Contractació de dones.
L'empresa adjudicatària haurà d'emprar en la plantilla que executarà el contracte i durant tota la prestació contractual, una proporció de dones almenys 5 punts superior al percentatge mitjà recollit per sexe i branca d'activitat en l'última Enquesta de població activa de l'Institut Nacional d'Estadística per al sector de (...), prenent com a referència la data de publicació de l'anunci de la licitació.

Alternativa. S'exigirà la contractació de X nombre de dones a la plantilla que executarà el contracte i durant tota la prestació contractual.

CA.3.1.2. Contractació de dones en llocs qualificats, de responsabilitat o gerència:
S'exigirà la contractació de X dones per a l'execució del contracte, i durant tota la prestació contractual, en llocs de responsabilitat, gerència o qualificats.

Alternativa: s'exigirà la conversió i millora de categoria professional de X contractes de dones a la plantilla que executarà el contracte i durant tota la prestació contractual.

CA.3.1.3. Contractació de dones en les noves contractacions (si existeix deure de subrogació):
Si existís el deure de subrogar personal o l'empresa no hagués de contractar nou personal en el moment d'iniciar l'execució del contracte, s'hauran de contractar dones en totes (o en el 50%, o en l'X%) de les noves contractacions que faci l'empresa per a la prestació del contracte.

Alternativa. Si existís el deure de subrogar personal o l'empresa no hagués de contractar nou personal en el moment d'iniciar l'execució del contracte, s'haurà de contractar dones en totes (o en el 50%, o en l'X%) de les noves contractacions en el marc de l'execució del contracte per a llocs de gerència, responsabilitat o qualificats.

VERIFICADOR ASSOCIAT A CE.3.1.

1. Després de la formalització del contracte. L'empresa adjudicatària haurà d'aportar en el termini d'un mes des de la formalització del contracte o en el termini d'un mes des que es produeixin les contractacions: La relació nominal de les dones contractades, especificant data d'inici i finalització dels seus contractes, així com la jornada laboral i, si escau, la categoria professional. Com també la còpia dels contractes de treball.

2. En fase d'execució del contracte. Amb caràcter anual, l'empresa adjudicatària haurà d'aportar: Informe ITA (Informe de Treballadors en Alta) i certificat de la Seguretat Social, amb expressió de la relació total i nominal de les persones que treballen a l'empresa.

CE.3.2. INCLUSIÓ DE LA PERSPECTIVA DE GÈNERE EN L'EXECUCIÓ DEL CONTRACTE.

1- S'hauran d'impartir almenys X hores anuals de formació en matèria d'igualtat a la plantilla que executa el contracte.

2- S'haurà d'aprovar i difondre un protocol o mesures específiques per prevenir i fer front a l'assetjament sexual i a l'assetjament per raó de sexe a la feina, o per prevenir l'assetjament sexual contra les persones beneficiàries o usuàries de la prestació contractual; i/o per prevenir les situacions de violència masclista o per orientació sexual o per identitat de gènere.

3- S'haurà d'aprovar i difondre un protocol específic per a l'ús de llenguatge de gènere a l'empresa, de manera que en tota la documentació, publicitat, imatge i material que es generi amb motiu de l'execució del contracte, es faci un ús no sexista del llenguatge, s'eviti qualsevol imatge discriminatòria de les dones o estereotips sexistes i es fomenti una imatge amb valors d'igualtat, presència equilibrada, diversitat, corresponsabilitat i pluralitat de rols i identitats de gènere.

4- S'hauran de dissenyar i executar accions de prevenció de riscos i salut laboral amb perspectiva de gènere, adaptades a les característiques diferenciades de sexe, de conformitat amb el que preveuen els articles 5.4, 26.2 i 26.4 de la Llei de prevenció de riscoslLaborals.

5- S'haurà d'assegurar que el nombre de dones beneficiàries o usuàries del contracte serà almenys el 50% del total.

6- S'haurà d'aportar una memòria sobre l'impacte de gènere de la contractació, en les persones beneficiàries de l'actuació contractada o en el personal que l'executarà. Per a això, s'hauran de presentar dades desagregades per sexe i indicadors que permetin avaluar l'eficàcia de les mesures d'igualtat aplicades.

7- S'hauran de dissenyar i aplicar mesures de conciliació entre la vida personal, laboral i familiar per a la plantilla que executi el contracte o per a les persones

usuàries o beneficiàries d'aquesta, sempre que millorin les ja existents. A aquest efecte s'haurà de detallar el nombre de persones beneficiàries, el pressupost destinat a cada mesura i la descripció de les mesures concretes (millora o ampliació dels permisos, llicències i excedències que estableix la normativa legal vigent; flexibilització i/o adequació de la jornada o horari de treball, sistemes de teletreball; serveis de suport a la conciliació o altres.

8- S'haurà d'aportar a l'execució del contracte personal amb qualificació i experiència en matèria d'igualtat d'oportunitats entre dones i homes. Almenys X persones que s'adscriguin a l'execució del contracte han de tenir una formació mínima acreditada de 150 hores en matèria d'igualtat entre dones i homes.

VERIFICADORS I AVALUADORS ASSOCIATS A CE.3.2.
(En ordre correlatiu d'acord amb els subcriteris 1 a 8 anteriors).

Verificador associat 1. Amb caràcter anual, l'adjudicatària haurà de presentar un certificat expedit per l'empresa o la persona formadora, indicatiu de continguts, durada i relació nominal de persones assistents.

Verificador associat 2. En el termini de dos mesos des de la formalització del contracte, l'empresa adjudicatària haurà d'aportar una còpia del protocol o les mesures adoptades i una breu memòria d'impacte, que serà certificada per una persona amb formació especialitzada en igualtat; o acompanyat d'una declaració responsable d'haver-hi participat la plantilla o la seva representació legal.

Verificador associat 3. En el termini de dos mesos des de la formalització del contracte, l'empresa adjudicatària haurà d'aportar una còpia del protocol específic per a l'ús del llenguatge de gènere, així com una breu descripció de la difusió realitzada. I amb caràcter anual s'haurà de presentar una relació llistada i una còpia en suport informàtic de tota la documentació, publicitat, cartelleria i tots els materials escrits i gràfics utilitzats.

Verificador associat 4. En el termini de dos mesos des de la formalització del contracte l'empresa adjudicatària haurà de presentar una còpia del pla de prevenció de riscos laborals, especificant les mesures, diferenciades per sexe, dissenyades i aplicades.

Verificador associat 5. Amb caràcter anual l'empresa adjudicatària haurà d'aportar una declaració amb el nombre total i rla elació nominal de persones usuàries o beneficiàries de la prestació amb desagregació de sexe (i si de cas, aportar fulls de signatures o assistència).

Verificador associat 6. Amb caràcter anual l'empresa adjudicatària haurà d'aportar una còpia de l'avaluació de l'impacte de les actuacions a favor de la igualtat per a les persones beneficiàries de la prestació, o per a les treballadores i treballadors. S'hauran de presentar dades desagregades per sexe, llistat d'accions i indicadors que permetin avaluar l'eficàcia de les mesures aplicades.

Verificador associat 7. Amb caràcter anual l'empresa adjudicatària haurà d'aportar una memòria tècnica de les mesures de conciliació aplicades, contingut, durada, efectes i persones beneficiàries.

Verificador associat 8. En el termini de dos mesos des de la formalització del contracte, l'empresa adjudicatària haurà d'aportar el certificat acadèmic de la formació en matèria d'igualtat de les persones adscrites a l'execució del contracte.

CE.4. QUALITAT EN L'OCUPACIÓ.

CE.4.1. Ocupació estable.
L'empresa adjudicatària haurà d'integrar a la plantilla que executarà el contracte almenys un X% de treballadors i treballadores amb contracte indefinit. S'equipararà a contracte indefinit els socis i sòcies de cooperatives, societats laborals i empreses de treball associat.

Alternativa. S'exigirà la contractació per a la prestació, d'un nombre concret de treballadors i treballadores amb contracte indefinit.

Alternativa. S'exigirà la conversió de X contractes eventuals a indefinits.

CE.4.2. Salari mínim determinat.
En absència de conveni col·lectiu regulador, l'empresa adjudicatària haurà d'aplicar a la plantilla que executi el contracte, un cost salarial d'acord amb allò contemplat en el conveni sectorial corresponent.

CE.4.3. Formació de la plantilla que executarà el contracte.
L'empresa adjudicatària haurà de dissenyar i impartir almenys X hores anuals de formació, relacionada amb la prestació contractual, a la plantilla que executarà el contracte.

CE.4.4. Ampliació de jornada laboral.
L'empresa adjudicatària haurà de convertir X contractes de jornada parcial (igual o inferior a 20 hores setmanals) a contractes de jornada completa (igual o superior a 35 hores setmanals).

CE.4.5. Manteniment de l'ocupació i de les condicions laborals.
L'empresa adjudicatària estarà obligada a mantenir els llocs de treball adscrits a l'execució del contracte i a no minorar unilateralment les seves condicions laborals durant tot el període d'execució del contracte. Així mateix, haurà d'aplicar qualsevol millora sobre legislació laboral bàsica que correspongui a cada moment als treballadors i treballadores adscrits al compliment del contracte, en funció del conveni del sector que sigui aplicable en presentar l'oferta, excepte acord explícit entre l'empresa i la representació dels treballadors i treballadores.

CE.4.6. Aplicació i compliment del conveni col·lectiu sectorial i territorial.
L'empresa adjudicatària haurà, en tot cas, de complir i aplicar a la plantilla que executi el contracte, les condicions laborals i salarials del Conveni col·lectiu sectorial i territorial d'aplicació.

VERIFICADORS I AVALUADORS ASSOCIATS A CE.4

Verificador associat CE.4.1.
En el termini de dos mesos després de la formalització del contracte, l'empresa adjudicatària haurà d'aportar:

- La declaració jurada de la relació nominal i el nombre de persones adscrites a l'execució del contracte, amb indicació de la jornada i tipologia del contracte (indefinit, durada determinada i socis/sòcies d'empreses).
- L'informe ITA, emès per la Seguretat Social, i l'informe certificat, emès per la Seguretat Social, indicatiu de les persones que hi treballen, l'antiguitat a l'empresa i les bases de cotització.
- Si és el cas, l'òrgan de contractació podrà requerir una còpia dels TC1 i TC2 de l'empresa, així com una còpia dels contractes de treball en model estandarditzat del Servei Públic Estatal d'Ocupació.

Verificador associat CE.4.2.
En el termini de dos mesos després de la formalització del contracte, l'empresa adjudicatària haurà d'aportar:

- L'informe ITA i l'informe certificat emès per la Seguretat Social indicatiu de les persones que hi treballen i les bases de cotització. Si escau, es podran requerir els TC1 i TC2, així com les nòmines i els contractes de treball.

Verificador associat CE.4.3.
Anualment, l'empresa adjudicatària haurà d'aportar un certificat expedit per l'empresa o persona formadora, indicatiu de continguts, durada i relació nominal de persones assistents.

Verificador associat CE.4.4.
En el termini de dos mesos després de la formalització del contracte, l'empresa adjudicatària haurà d'aportar:

- La declaració jurada de la relació nominal i el nombre de persones adscrites a l'execució del contracte, amb indicació de la jornada i la tipologia del contracte.
- L'informe ITA indicatiu de les persones que hi treballen, l'antiguitat i les bases de cotització.
- Si és el cas, l'òrgan de contractació podrà requerir una còpia dels TC1 i TC2 de l'empresa, així com còpia dels contractes de treball en model estandarditzat del Servei Públic Estatal d'Ocupació.

Verificador associat CE.4.5.
En el termini de dos mesos després de la formalització del contracte, l'empresa adjudicatària haurà d'aportar:

- La declaració jurada de la relació nominal i el nombre de persones adscrites a l'execució del contracte, amb indicació de la categoria professional i les condicions salarials aplicades.
- L'informe ITA, emès per la Seguretat Social, i l'informe certificat, emès per la Seguretat Social, indicatiu de les persones que hi treballen, l'antiguitat a l'empresa i les bases de cotització.
- Si és el cas, l'òrgan de contractació podrà requerir una còpia dels TC1 i TC2 de l'empresa, així com una còpia dels contractes de treball en model estandarditzat del Servei Públic Estatal d'Ocupació.

Verificador associat CE.4.6.
En el termini de dos mesos després de la formalització del contracte, l'empresa adjudicatària haurà d'aportar:

- La declaració jurada de la relació nominal i el nombre de persones adscrites a l'execució del contracte, amb indicació del conveni col·lectiu aplicat i les seves condicions salarials.
- L'informe ITA, emès per la Seguretat Social,i l'informe certificat, emès per la Seguretat Social, indicatiu de les persones que hi treballen, l'antiguitat a l'empresa i les bases de cotització.
- Si és el cas, l'òrgan de contractació podrà requerir una còp ia dels TC1 i TC2 de l'empresa, així com còpia dels contractes de treball en model estandarditzat del Servei Públic Estatal d'Ocupació.

CE.5. CLÀUSULA ÈTICA.

CE.5. CLÀUSULA ÈTICA.

L'empresa adjudicatària durant tota l'execució del contracte, per a totes les persones que participin en qualsevol fase de la cadena de producció i al llarg de tota la cadena de subministrament, haurà de prestar el contracte amb escrupolós respecte a les Convencions i convenis internacionals següents:

– La Convenció Internacional sobre els Drets de les Persones amb Discapacitat.
– Conveni OIT núm. 87, sobre la llibertat sindical i la protecció del dret de sindicació.
– Conveni OIT núm. 98, sobre el dret de sindicació i de negociació col·lectiva.
– Conveni OIT núm. 29, sobre el treball forçós.
– Conveni OIT núm. 105, sobre l'abolició de la feina forçosa.
– Conveni OIT núm. 138, sobre l'edat mínima.
– Conveni OIT núm. 111, sobre la discriminació (feina i ocupació).
– Conveni OIT núm. 100, sobre igualtat de remuneració.
– Conveni OIT núm. 182, sobre les pitjors formes de treball infantil.

VERIFICADOR ASSOCIAT A CE.5

Amb caràcter anual, l'empresa adjudicatària haurà d'aportar:
- La declaració responsable que acrediti que ha executat el contracte amb escrupolós respecte a les Convencions i convenis internacionals assenyalats com a condició d'execució.
- En casos específics es podrà requerir (assenyalant-ho prèviament en els plecs) un certificat, segell, distintiu específic que acrediti el compliment dels citats convenis internacionals, com ara el Segell Fairtrade, o les certificacions SA 8000, TCO Certified, OHSAS 8001, ISO 9001, DS 49001, ISO 26000, o qualsevol altre de caràcter equivalent, o la seva acreditació a través d'una auditoria externa.

CE.6. CLÀUSULA DE RESPONSABILITAT FISCAL.

1. L'empresa adjudicatària haurà d'evitar l'evasió i l'elusió fiscal en el marc de la prestació contractual, així com garantir la tributació correcta de les rendes derivades del present contracte.

2. En compliment d'aquesta condició especial d'execució, l'empresa adjudicatària haurà de presentar una declaració responsable en la qual:
a) Manifesti el compromís d'incorporar la totalitat de les rendes derivades del contracte a les seves declaracions de l'impost sobre la renda de les persones físiques, de l'impost sobre la renda de no residents o de l'impost sobre societats, segons el cas.
b) Manifesti que l'empresa no destina, per si mateixa o mitjançant entitats vinculades (en els termes de l'article 18.2 de la Llei 27/2014, de 27 de novembre, de l'impost sobre societats), les rendes derivades del present contracte a la realització d'operacions en paradisos fiscals amb la finalitat d'obtenir un estalvi fiscal (de conformitat amb la disposició addicional primera de la Llei 36/2006, de 29 de novembre, de mesures per a la prevenció del frau fiscal). O de forma alternativa, que l'empresa acrediti que la seva operativa en un territori qualificat de paradís fiscal respon a motius econòmics vàlids diferents de l'estalvi fiscal.

3. Les declaracions responsables no podran ser qualificades pels licitadors com a confidencials, i es publicaran al portal de contractació al perfil de contractant, amb l'objecte que qualsevol persona física o jurídica amb un interès legítim pugui al·legar pel que fa a la seva veracitat, de conformitat amb els principis de transparència, accés a la informació pública i bon govern.

VERIFICADOR ASSOCIAT A CE.6

L'empresa adjudicatària amb caràcter anual haurà d'aportar una declaració responsable en què manifesti que ha executat el contracte sense incórrer en evasió ni elusió fiscal i que ha garantit la tributació correcta de les rendes derivades del contracte.

En casos específics, referits a contractes i sectors en els quals puguin licitar empreses que operen en paradisos fiscals, s'incorporarà en els plecs el text següent com a sistema de verificació:
1. L'empresa adjudicatària ha d'autoritzar expressament l'òrgan de contractació perquè accedeixi a les seves dades fiscals en poder de l'Administració tributària, de conformitat amb el que disposa l'article 95.1.k) de la Llei 58/2003, de 17 de desembre, general tributària.

2. Si l'empresa adjudicatària forma part d'un grup en què alguna de les seves entitats estigui sotmesa a l'obligació de presentar la informació país per país, en els termes que preveuen els articles 13 i 14 de Reial decret 634/2015, de 10 de juliol, pel qual s'aprova el Reglament de l'impost sobre societats, facilitarà a l'òrgan de contractació una còpia de les declaracions presentades durant l'execució del contracte, en els deu dies següents a la presentació de cadascuna d'elles davant l'Administració tributària.

3. Si l'empresa adjudicatària està sotmesa a l'obligació de presentar la declaració informativa d'operacions vinculades i d'operacions i situacions relacionades amb paradisos o territoris qualificats de paradisos fiscals, de conformitat amb l'Ordre HFP/816/2017, de 28 d'agost, facilitarà a l'òrgan de contractació una còpia de les declaracions presentades durant l'execució del contracte, en els deu dies següents a la presentació d'aquestes declaracions davant l'Administració tributària.

4. Es podran requerir informes a les organitzacions socials especialitzades en la consecució d'una fiscalitat justa per verificar aquesta condició especial d'execució.

3. COM FACILITAR LA CONTRACTACIÓ D'EMPRESES I ENTITATS D'ECONOMIA SOCIAL.

En aquest tercer bloc abordarem una bateria de mesures previstes a la legislació de contractes públics, a les quals de vegades no els prestem gaire atenció. Es tracta de mesures facilitadores i de remoció d'obstacles i que, no obstant això, en moltes ocasions resulten determinants per facilitar l'accés de les empreses i entitats d'economia social a la contractació pública i a l'adjudicació de contractes públics.

S'ha de tenir en compte que hi ha el risc que algunes grans empreses concentrin l'adjudicació de contractació pública. Per aquesta raó, la legislació nacional i europea de contractes públics es refereix de forma reiterada a fomentar i facilitar l'accés a la contractació pública de les pimes i de les empreses d'economia social, que majoritàriament tenen característiques comunes:

- Les petites i mitjanes empreses suposen més el 99% del total d'empreses existents a Espanya i generen el 69% de l'ocupació, però les pimes resulten adjudicatàries de tot just un 35% de l'import global de contractació pública.
- Al seu torn, l'economia social suposa a Espanya el 10% del PIB i el 12,5% de l'ocupació amb 2,2 milions de llocs de treball directes i indirectes. La desproporció entre el seu pes en l'economia i l'execució de contractes públics és desmesurada, ja que el seu pes en la contractació pública ni tan sols arriba al 2%.

La conclusió és òbvia: les pimes i l'economia social es troben infrarepresentades a l'adjudicació de contractes públics, i el percentatge de contractes públics que se'ls adjudica resulta insignificant en relació amb el seu pes real al PIB i en la creació d'ocupació. En conseqüència, hem d'utilitzar de manera adequada les mesures previstes a la normativa i que estan posant en pràctica algunes administracions públiques.

1. UNA DECLARACIÓ INSTITUCIONAL.

Un punt de partida interessant consisteix en el fet que l'administració pública contractant adopti un acord en què manifesti de manera inequívoca la seva voluntat i determinació de contractar amb criteris de responsabilitat social, i es comprometi a incorporar criteris socials en totes les seves contractacions públiques.

Es tracta, en suma, d'explicitar, mitjançant un acord institucional propi, l'article 1.3 de la Llei 9/2017, de 8 de novembre, de contractes del sector públic. No amb un efecte declaratiu, sinó dispositiu, formulant de manera clara i inequívoca que tots els contractes públics hauran d'incorporar criteris de responsabilitat social i fomentar la contractació de les empreses i entitats d'economia social.

Article 1. Objecte i finalitat.

3. En tota contractació pública s'han d'incorporar de manera transversal i preceptiva criteris socials i mediambientals sempre que tinguin relació amb l'objecte del contracte, en la convicció que la seva inclusió proporciona una millor relació qualitat-preu en la prestació contractual, així com una major i millor eficiència en la utilització dels fons públics. També s'ha de facilitar l'accés a la contractació pública de les petites i mitjanes empreses, així com de les empreses d'economia social.

Recordem que el canvi de paradigma des de l'aprovació de la LCSP17 és notable, i que qualsevol debat jurídic o doctrinal sobre si les clàusules socials són o no legals resulta d'ara endavant absurd. De fet, a partir de la seva entrada en vigor el que resulta il·legal, perquè vulnera l'article 1.3. LCSP, és contractar sense haver incorporat criteris socials i mediambientals. La disposició esmentada queda més reforçada amb l'article 28.2 LCSP:

Article 28. Necessitat i idoneïtat del contracte i eficiència en la contractació.

2. Les entitats del sector públic han de vetllar per l'eficiència i el manteniment dels termes acordats en l'execució dels processos de contractació pública, han d'afavorir l'agilitació de tràmits, han de valorar la incorporació de consideracions socials, mediambientals i d'innovació com a aspectes positius en els procediments de contractació pública i han de promoure la participació de la petita i mitjana empresa i l'accés sense cost a la informació, en els termes que preveu aquesta Llei.

2. PLANIFICACIÓ I PREPARACIÓ DELS CONTRACTES.

2.1. Planificació de la contractació pública.

La nova regulació de contractes públics estableix en l'article 28.2 el deure de planificar l'activitat de contractació pública i donar a conèixer de forma anticipada un pla de contractació pública, que almenys haurà de recollir aquells contractes subjectes a regulació harmonitzada. Aquest mandat pot ampliar-se i establir un llindar pel que fa al valor estimat del contracte, per exemple 50.000 €, per sobre del qual, els contractes que s'hagin de subscriure en l'exercici han de ser objecte d'una anàlisi detallada i d' anunci d'informació prèvia.

Article 28. Necessitat i idoneïtat del contracte i eficiència en la contractació.

4. Les entitats del sector públic programaran l'activitat de contractació pública, que desenvoluparan en un exercici pressupostari o en períodes plurianuals i donaran a conèixer el seu pla de contractació anticipadament mitjançant un anunci d'informació prèvia que preveu l'article 134 que almenys reculli aquells contractes que quedaran subjectes a una regulació harmonitzada.

Aquest article apunta la necessitat de l'anàlisi, la planificació i l'anticipació a la contractació pública. Aquestes premisses són encara més rellevants per incloure criteris socials i mediambientals a les licitacions.

El que es proposa, en conseqüència, és activar de manera real aquesta planificació; identificar els contractes públics que es licitaran en el proper exercici o almenys aquells més rellevants que puguin ser prestats per les empreses i entitats d'economia social, bé pel seu import o bé per tractar-se de serveis adreçats a les persones; analitzar-ne de forma adequada el contingut; fer partícip de la seva redacció, si cal, el personal tècnic especialitzat (en gènere, en inserció laboral, en aspectes laborals, en aspectes ambientals, etc), i incorporar-hi, en conseqüència, tots aquells aspectes i clausulats que promoguin una contractació pública responsable i sostenible.

2.2. Consultes preliminars.

Al contrari que l'anterior regulació dels contractes públics, que impedia que un òrgan de contractació pogués dialogar o establir contacte amb futurs licitadors, la LCSP17 i les directives comunitàries permeten i encoratgen la realització de consultes preliminars del mercat.

El seu objectiu és que els òrgans de contractació puguin sondejar el teixit econòmic o reunir-se amb les empreses del sector per obtenir la informació necessària per a una millor redacció dels plecs. A més a més, s'ha de demanar l'assessorament d'experts i expertes en la matèria, a col·legis professionals i a entitats/organitzacions especialitzades.

Des del punt de vista del foment de la contractació d'empreses i entitats d'economia social, l'interès també resideix en el fet de poder dur a terme una adequada selecció i redacció dels criteris socials, ja que les consultes faciliten que l'òrgan de contractació pugui establir el nivell de responsabilitat al sector d'activitat, així com determinar si els centres especials d'ocupació, les empreses d'inserció o les empreses d'economia social operen en el sector d'activitat a contractar.

D'aquesta manera es podrà determinar si una prestació concreta és adequada per ser reservada, o quin és el llindar adequat per incorporar criteris socials d'adjudicació o condicions especials d'execució de caràcter social.

Article 115. Consultes preliminars del mercat.

1. Els òrgans de contractació poden dur a terme estudis de mercat i dirigir consultes als operadors econòmics que hi estiguin actius amb la finalitat de preparar correctament la licitació i informar els operadors econòmics esmentats sobre els seus plans i dels requisits que exigiran per concórrer al procediment. Amb aquesta finalitat, els òrgans de contractació es poden valer de l'assessorament de tercers, que poden ser experts o autoritats independents, col·legis professionals o, fins i tot, amb caràcter excepcional, operadors econòmics actius en el mercat. Abans d'iniciar-se la consulta, l'òrgan de contractació ha de publicar, en el perfil de contractant ubicat a la Plataforma de Contractació del Sector Públic o servei d'informació equivalent d'àmbit autonòmic, l'objecte d'aquesta consulta, quan s'ha

d'iniciar i les denominacions dels tercers que hi hagin de participar, als efectes que tots els possibles interessats hi puguin tenir accés i la possibilitat de fer aportacions. Així mateix, en el perfil del contractant s'han de publicar les raons que motivin l'elecció dels assessors externs que resultin seleccionats.

2. L'assessorament a què es refereix l'apartat anterior l'ha d'utilitzar l'òrgan de contractació per planificar el procediment de licitació i, també, durant la seva substanciació, sempre que això no tingui l'efecte de falsejar la competència o de vulnerar els principis de no-discriminació i transparència.

3. Quan l'òrgan de contractació hagi efectuat les consultes a què es refereix aquest article, ha de fer constar en un informe les actuacions efectuades. En l'informe s'han de relacionar els estudis fets i els seus autors, les entitats consultades, les qüestions que se'ls han formulat i les respostes a aquestes. Aquest informe ha d'estar motivat, ha de formar part de l'expedient de contractació i està subjecte a les mateixes obligacions de publicitat que els plecs de condicions, i en tot cas s'ha de publicar al perfil del contractant de l'òrgan de contractació.

En cap cas durant el procés de consultes a què es refereix aquest article, l'òrgan de contractació no pot revelar als participants les solucions proposades pels altres participants, i només l'òrgan de contractació pot conèixer íntegrament aquestes solucions.

Amb caràcter general, l'òrgan de contractació, quan elabori els plecs, ha de tenir en compte els resultats de les consultes efectuades; si no és així, ha de deixar constància dels motius en l'informe a què es refereix el paràgraf anterior.

La participació en la consulta no impedeix la intervenció posterior en el procediment de contractació que, si s'escau, es tramiti.

Resumim els aspectes més interessants i la seva aplicació pràctica:

Resumim els aspectes més interessants i la seva aplicació pràctica:

1- És preceptiu anunciar les consultes en el perfil de contractant o equivalent: han de ser consultes públiques i transparents, i qualsevol interessat tindrà el dret de participar-hi.

2- Haver participat en la consulta no impedeix participar posteriorment a la licitació.

3- S'haurà d'elaborar i publicar un informe en què constin les empreses o entitats consultades, les qüestions formulades i les respostes.

4- A més, es beneficia les pimes i empreses locals, ja que les consultes informen les potencials licitadores i els proporcionen un major marge per a l'estudi i preparació de les seves propostes.

PROPOSTA APLICATIVA. CONSULTES PRELIMINARS.

En aquells contractes considerats estratègics a l'efecte de la inclusió de criteris socials i de facilitar l'accés a la contractació pública de les empreses i entitats d'economia social, els òrgans de contractació faran consultes preliminars de mercat, en els termes que estableix l'article 115 de la Llei 9/2017, de contractes del sector públic.

Aquestes consultes, des del punt de la contractació responsable, tindran l'objectiu d'assenyalar les clàusules socials i mediambientals més adequades a l'objecte i les característiques del contracte, analitzar el nivell de responsabilitat social del teixit socioeconòmic i les condicions laborals del sector, demanar l'opinió d'organitzacions socials, o determinar si existeixen centres especials de treball, empreses d'inserció i entitats d'economia social capacitades per a la correcta prestació el contracte.

2.3. Aspectes laborals.

Considerant que les entitats i empreses d'economia social es regeixen pels principis de la primacia de les persones i del fi social sobre el capital, la distribució dels resultats econòmics obtinguts en funció del treball aportat i del fi social objecte de l'entitat, i la promoció de la solidaritat interna i amb la societat, es pot concloure que si els plecs incorporen clàusules relatives a aspectes laborals, facilitaran el seu accés a la contractació pública.

En aquest sentit, la LCSP17 no només regula la recerca de fins socials a les clàusules, sinó que manifesta una clara vocació per generar una ocupació digna i de qualitat per a la plantilla que presta els contractes públics. Destaquem de la LCSP els preceptes següents:

Article 100. Pressupost base de licitació.
2. En el moment d'elaborar-lo, els òrgans de contractació han de tenir cura que el pressupost base de licitació sigui adequat als preus del mercat. A aquest efecte, el pressupost base de licitació s'ha de desglossar per indicar en el plec de clàusules administratives particulars o el document regulador de la licitació els costos directes i indirectes i altres despeses eventuals calculades per a la seva determinació. En els contractes en què el cost dels salaris de les persones ocupades per a la seva execució formin part del preu total del contracte, el pressupost base de licitació ha d'indicar de manera desglossada i amb desagregació de gènere i categoria professional els costos salarials estimats a partir del conveni laboral de referència.

Article 122. Plecs de clàusules administratives particulars.
2. Els plecs de clàusules administratives particulars han d'incloure els criteris de solvència i adjudicació del contracte; [...] l'obligació de l'adjudicatari de complir les condicions salarials dels treballadors de conformitat amb el conveni col·lectiu sectorial aplicable [...].

Article 201. Obligacions en matèria mediambiental, social o laboral.
Els òrgans de contractació han de prendre les mesures pertinents per a garantir que en l'execució dels contractes dels contractistes compleixen les obligacions aplicables en matèria mediambiental, social o laboral establertes en el dret de la Unió Europea, el dret nacional, els convenis col·lectius o per les disposicions de dret internacional mediambiental, social i laboral que vinculin l'Estat i en particular les establertes a l'annex V.
[...]

Article 101. Valor estimat.
2. En el càlcul del valor estimat s'han de tenir en compte, com a mínim, a més dels costos derivats de l'aplicació de les normatives laborals vigents, altres costos que es derivin de l'execució material dels serveis, les despeses generals d'estructura i el benefici industrial. Així mateix, s'han de tenir en compte:
[...]
En els contractes de serveis i de concessió de serveis en què sigui rellevant la mà d'obra, en l'aplicació de la normativa laboral vigent a què es refereix el paràgraf anterior s'han de tenir especialment en compte els costos laborals derivats dels convenis col·lectius sectorials aplicables.

Article 116. Expedient de contractació: iniciació i contingut.

4. En l'expedient s'ha de justificar adequadament:

d) El valor estimat del contracte amb una indicació de tots els conceptes que l'integren, inclosos sempre els costos laborals si n'hi ha.

Article 130. Informació sobre les condicions de subrogació en contractes de treball.

1. Quan una norma legal, un conveni col·lectiu o un acord de negociació col·lectiva d'eficàcia general imposi a l'adjudicatari l'obligació de subrogar-se com a ocupador en determinades relacions laborals, els serveis dependents de l'òrgan de contractació han de facilitar als licitadors, en el mateix plec, la informació sobre les condicions dels contractes dels treballadors als quals afecti la subrogació que sigui necessària per permetre una avaluació exacta dels costos laborals que implica aquesta mesura, i han de fer constar igualment que aquesta informació es facilita en compliment del que preveu aquest article.

[...]

2. El que disposa aquest article respecte de la subrogació de treballadors també és aplicable als socis treballadors de les cooperatives quan aquests estiguin adscrits al servei o activitat objecte de la subrogació. Quan l'empresa que estigui efectuant la prestació objecte del contracte que s'ha d'adjudicar sigui un centre especial d'ocupació, l'empresa que resulti adjudicatària té l'obligació de subrogar-se com a ocupador de totes les persones amb discapacitat que estiguin desenvolupant la seva activitat en l'execució del contracte referit.

[...]

6. Així mateix, i sense perjudici de l'aplicació, si s'escau, del que estableix l'article 44 del text refós de la Llei de l'Estatut dels treballadors, aprovat pel Reial decret legislatiu 2/2015, de 23 d'octubre, el plec de clàusules administratives particulars sempre ha de preveure l'obligació del contractista de respondre dels salaris impagats als treballadors afectats per subrogació, així com de les cotitzacions a la Seguretat Social meritades, fins i tot en el supòsit que es resolgui el contracte i aquells siguin subrogats pel nou contractista, sense que en cap cas l'obligació esmentada correspongui a aquest últim. En aquest cas, l'Administració, una vegada acreditada la falta de pagament dels salaris esmentats, ha de procedir a la retenció de les quantitats degudes al contractista per garantir el pagament dels salaris esmentats, i a la no-devolució de la garantia definitiva mentre no se n'acrediti l'abonament.

Disposició addicional cinquanta-unena. Pagaments directes als subcontractistes.
1. Sense perjudici del que preveuen els articles 216 i 217, i sempre que es compleixin les condicions que estableix l'article 215, l'òrgan de contractació pot preveure en els plecs de clàusules administratives que s'efectuïn pagaments directes als subcontractistes.
[...]

La legislació planteja diverses qüestions, que plasmem en una proposta aplicativa:

PROPOSTA APLICATIVA. ASPECTES LABORALS I SALARIALS.

L'òrgan de contractació ha d'incorporar en els plecs els aspectes i continguts següents:

1. S'ha d'estimar la plantilla necessària per a l'execució del contracte i la seva qualificació o categoria professional.
2. S'ha d'indicar el conveni col·lectiu aplicable a la plantilla que executi el contracte i l'obligació d'aplicar-lo.
3. El pressupost base de licitació ha d'indicar els costos salarials estimats a partir del conveni laboral de referència.
4. Quan hi hagi el deure de l'empresa adjudicatària de subrogar-se com a ocupadora, s'ha d'indicar tota la informació sobre els contractes afectats, i en particular els detalls de categoria, tipus de contracte, jornada, data d'antiguitat, venciment del contracte, salari brut i complements, així com tots els pactes en vigor aplicables.
5. El que disposa respecte a la subrogació també és aplicable a les persones sòcies treballadores de les cooperatives adscrites a l'activitat objecte de subrogació.
6. El deure de subrogació és, en tot cas, obligatori quan l'empresa que estigui efectuant la prestació sigui un centre especial de treball.
7. En cas que s'acrediti que l'empresa adjudicatària ha impagat els salaris a les persones que hi treballen, es podran retenir les quantitats degudes al contractista, per garantir el pagament dels esmentats salaris, i no es farà la devolució de la garantia definitiva fins que no s'acrediti l'abonament d'aquests salaris. Igualment, el plec ha d'assenyalar que en cas que s'acrediti l'impagament per part de l'empresa adjudicatària a les empreses subcontractistes i proveïdores, es podrà realitzar el pagament directe a aquestes.

3. SOLVÈNCIA TÈCNICA I PROFESSIONAL.

La solvència tècnica o professional es configura com un requisit necessari per participar en una licitació, i implica una anàlisi prèvia d'aptitud, en el sentit de si es té la capacitació, l'equip humà, l'experiència o la trajectòria adequades per executar degudament el contracte. Aquesta anàlisi es fa amb caràcter previ a l'avaluació de les propostes i determina l'admissió de l'empresa a la licitació.

D'aquesta manera, l'òrgan de contractació s'assegura que les empreses posseeixen la capacitació, l'equip humà, l'experiència o la trajectòria adequades per executar degudament el contracte.

En l'àmbit social i per als contractes de serveis, es tracta d'analitzar si el contracte requereix que les empreses licitadores tinguin una formació, trajectòria o experiència en la matèria social específica de què es tracti i que pugui constituir un criteri de solvència tècnica o professional específic.

La solvència tècnica pot, a vegades, tenir un efecte negatiu: deixar fora de la licitació empreses que no la compleixin (encara que més endavant abordarem com evitar-ho), i un efecte positiu: garantir que les empreses admeses a la licitació poden prestar degudament el contracte.

I aquest últim objectiu és el que abordarem, ja que una solvència tècnica social específica relacionada amb les característiques de les entitats i empreses d'economia social, pot resultar interessant per a determinats casos. Utilitzarem, per explicar-ho, un exemple: suposem que licitem el contracte de la gestió d'un alberg juvenil i que l'òrgan de contractació considera pertinent que es presti un servei amb criteris d'igualtat entre homes i dones, que plantegi la corresponsabilitat de les persones usuàries, la implicació del teixit associatiu, i que es gestioni amb criteris inclusius i de diversitat.

Aquests aspectes podrien plantejar-se com a criteris d'adjudicació a valorar, però es podria donar el cas que l'empresa/entitat obtingui una puntuació baixa per aquests elements i en canvi resulti l'adjudicatària per la valoració del preu. També és possible que l'empresa licitadora plantegi una proposta tècnica amb una puntuació alta, però la qualitat de l'execució del contracte no s'hi correspongui.

Per evitar tots dos efectes indesitjats, la LCSP17 ens permet incloure requisits de solvència tècnica social i professional específics, fet que suposa "una selecció" d'empreses licitadores, per determinar quines d'elles tenen l'experiència i el personal adequat per prestar el contracte d'acord amb els criteris establerts.

En tots aquests casos, s'ha de justificar la solvència tècnica o professional en l'expedient, assenyalant que aquests requisits d'aptitud conformen un element imprescindible d'assegurament de la qualitat i la correcta prestació del contracte. I en relació amb la solvència tècnica social, la LCSP preveu dos aspectes:

Article 90. Solvència tècnica o professional en els contractes de serveis.
3. Si l'objecte contractual requereix aptituds específiques en matèria social, de prestació de serveis de proximitat o altres d'anàlogues, en tot cas s'exigeix com a requisit de solvència tècnica o professional l'experiència concreta, els coneixements i els mitjans en les matèries referides, que s'han d'acreditar pels mitjans que estableix l'apartat 1 d'aquest article.

Article 89. Solvència tècnica en els contractes de subministrament.
1. En els contractes de subministrament la solvència tècnica dels empresaris s'ha d'acreditar per un o diversos dels mitjans següents, a elecció de l'òrgan de contractació:
[...]
g) Indicació dels sistemes de gestió de la cadena de subministrament, inclosos els que garanteixin el compliment de les convencions fonamentals de l'Organització Internacional del Treball, i de seguiment que l'empresari pot aplicar en executar el contracte.

L'article 90 es refereix a la solvència tècnica o professional en els contractes de serveis, assenyala que els mitjans d'acreditar-la són els mateixos que els relatius a qualsevol altre tipus de solvència professional (art. 90.1 LCSP), només que en aquest cas haurem d'aplicar-los i exigir-los en relació amb l'objecte contractual concret de què es tracti. Per exemple: atenció a dones víctimes de violència de gènere; suport social a persones sense llar; intervenció psicoeducativa en barris desfavorits; atenció a persones dependents, etc. O bé, amb caràcter més genèric: experiència i equip professional en matèria d'inserció sociolaboral, o d'igualtat entre dones i homes, o de relació amb el teixit associatiu ...

El concepte és clar i, a més, lògic: la incorporació de requisits de solvència de tipus social no pot fer-se com a norma general per a tots els contractes de serveis, sinó només quan l'objecte del contracte requereixi aptituds específiques en aquesta matèria.

D'altra banda, la LCSP es refereix també al supòsit d'una solvència tècnica específica per als contractes de subministrament, en els quals cal exigir que els sistemes de gestió de la cadena de subministrament garanteixin el compliment de les convencions fonamentals de l'Organització Internacional del Treball. En aquest cas, la finalitat és clara: evitar la contractació de subministraments que hagin estat produïts en condicions laborals indignes i amb flagrants incompliments de drets humans o Convencions de l'OIT.

PROPOSTA APLICATIVA. SOLVÈNCIA TÈCNICA SOCIAL A CONTRACTES DE SUBMINISTRAMENTS

1- En els contractes de subministraments, es podrà exigir a les empreses licitadores que acreditin que tots els productes a subministrar han estat produïts integrament respectant els drets laborals bàsics al llarg de tota la cadena de producció i amb estricte compliment de les Convencions fonamentals de l'Organització Internacional de Treball, especialment:
a) Les Convencions 29 i 105, relatives a la supressió de la feina forçosa.
b) Les Convencions 87 i 98, sobre llibertat sindical, d'associació i negociació col·lectiva.
c) La Convenció 100, sobre la igualtat de remuneració entre la mà d'obra masculina i la mà d'obra femenina per un treball d'igual valor.
d) La Convenció 111, contra la discriminació en l'accés a l'ocupació i les condicions laborals per raons de raça, color, sexe, religió, opinió política, extracció nacional o origen social.
e) La Convenció 138, sobre l'abolició de l'explotació i el treball infantil.
f) La Convenció 182 sobre la prohibició de les pitjors formes de treball infantil i de l'acció immediata per eliminar-les.
***2-** Les empreses hauran de demostrar que ho compleixen a través de l'aportació d'una certificació del producte, de l'empresa o de la cadena de subministrament, que acrediti el compliment dels citats convenis internacionals, com ara el Segell Fairtrade, o les certificacions SA 8000, TCO Certified, OHSAS 8001, ISO 9001, DS 49001, ISO 26000, o qualssevol altres de caràcter equivalent, o la seva acreditació a través d'una auditoria externa.*

PROPOSTA APLICATIVA. SOLVÈNCIA TÈCNICA SOCIAL A CONTRACTES DE SERVEIS

En els contractes de serveis en què la prestació requereixi aptituds socials específiques per a la seva correcta execució, s'exigirà com a requisit de solvència tècnica o professional, experiència concreta, coneixements i mitjans tècnics en aquesta matèria social, que s'hauran d'acreditar per un o diversos dels mitjans següents:

- Experiència i trajectòria de l'empresa, persona o entitat en matèria d'inserció laboral, gènere, etc., que s'acreditarà a través de la relació dels principals serveis o treballs de caràcter i quantia similar a l'objecte del contracte realitzats en els últims tres anys. A aquest efecte s'haurà d'acreditar un mínim de x treballs realitzats.
- Capacitació de l'equip tècnic en matèria d'inserció laboral, atenció a la dependència, igualtat efectiva entre dones i homes, etc., que s'acreditarà mitjançant la indicació del personal que participarà expressament en l'execució del contracte, assenyalant-ne titulació, formació i experiència específica en la matèria. Caldrà acreditar que almenys x persones posseeixen una formació mínima de xxx hores en aquesta matèria i/o que x persones tenen una trajectòria laboral de x anys en aquesta matèria.

4. ELS LOTS.

Sense cap dubte, la figura dels lots és una de les mesures més interessants per facilitar i, fins i tot, garantir la contractació pública de les entitats i empreses d'economia social. Tant la legislació europea com la nacional insisteixen en les seves exposicions de motius que la divisió del contracte en lots conforma la mesura més important per facilitar l'accés de les pimes a la contractació pública.

Vegem primer la regulació que en fa la LCSP17 en l'article 99 i en la disposició addicional quarta:

Article 99. Objecte del contracte.

3. Sempre que la naturalesa o l'objecte del contracte ho permetin, s'ha de preveure la realització independent de cadascuna de les seves parts mitjançant la seva divisió en lots, i es poden reservar lots de conformitat amb el que disposa la disposició addicional quarta. No obstant això, l'òrgan de contractació pot no dividir en lots l'objecte del contracte quan hi hagi motius vàlids, que s'han de justificar degudament en l'expedient, excepte en els casos de contractes de concessió d'obres.
[...]
4. L'òrgan de contractació, quan procedeixi a la divisió en lots de l'objecte del contracte, pot introduir les limitacions següents, que ha de justificar degudament en l'expedient:
a) Pot limitar el nombre de lots per als quals un mateix candidat o licitador pot presentar una oferta.
b) També pot limitar el nombre de lots que es poden adjudicar a cada licitador.
Quan l'òrgan de contractació consideri oportú introduir alguna de les dues limitacions a què es refereixen les lletres a) i b) anteriors, així ho ha d'indicar expressament en l'anunci de licitació i en el plec de clàusules administratives particulars.
Quan s'introdueixi la limitació a què es refereix la lletra b) anterior, s'han d'incloure, a més, en els plecs de clàusules administratives particulars, els criteris o les normes que s'han d'aplicar quan, com a conseqüència de l'aplicació dels criteris d'adjudicació, un licitador pugui resultar adjudicatari d'un nombre de lots que excedeixi el màxim indicat en l'anunci i en el plec. Aquests criteris o normes en tot cas han de ser objectius i no discriminatoris.
[...]

Pot reservar algun o alguns dels lots per a centres especials d'ocupació o per a empreses d'inserció, o un percentatge mínim de reserva de l'execució d'aquests contractes en el marc de programes d'ocupació protegida, de conformitat amb el que disposa la disposició addicional quarta. Igualment, es poden reservar lots a favor de les entitats a què es refereix la disposició addicional quaranta-vuitena, en les condicions que estableix la disposició esmentada.

Disposició addicional quarta. Contractes reservats.

Mitjançant un acord del Consell de Ministres o de l'òrgan competent en l'àmbit de les comunitats autònomes i de les entitats locals, s'han de fixar percentatges mínims de reserva del dret a participar en els procediments d'adjudicació de determinats contractes, o de determinats lots d'aquests, a centres especials d'ocupació d'iniciativa social i a empreses d'inserció...

Fer lots d'un contracte significa dividir-lo. O amb més precisió: fragmentar-lo en diferents parts, siguin funcionals, quantitatives o geogràfiques; és a dir, dividir-lo en aquelles parts que puguin utilitzar-se, prestar-se o executar-se per separat. I l'interès d'aquest fet per al tema que ens pertoca és màxim; així que en destacarem els aspectes més importants:

1. Dividir el contracte en lots és la regla general i no l'excepció.
2. De fet, excepte en contractes de concessió d'obra pública, si no es divideix el contracte en lots, l'òrgan de contractació ho ha de justificar degudament a l'expedient.
3. L'òrgan de contractació pot decidir el nombre i la grandària dels lots.
4. A més, es pot limitar el nombre de lots als quals pot presentar-se i/o dels que pot resultar adjudicatària una mateixa empresa.

La LCSP17 canvia radicalment la conceptualització anterior en relació amb la divisió per lots a la contractació pública: ara és obligatori dividir un contracte en lots, o en cas contrari s'ha de justificar a l'expedient.

La finalitat dels lots és evitar la concentració d'adjudicacions de la contractació pública en un grup reduït de grans empreses. Establint lots es facilita l'accés a l'adjudicació de contractes públics de les petites i mitjanes empreses, dels autònoms i autònomes, i dels centres especials de treball, les empreses d'inserció i les empreses d'economia social en general.

Qualsevol aspecte del contracte que pugui portar-se a terme de manera independent és susceptible de conformar un lot. Així, cal establir lots respecte a qualsevol aspecte de la prestació contractual susceptible de ser dividida, i d'aquesta manera es poden categoritzar lots funcionals (diferents prestacions), lots econòmics (dividint el valor estimat del contracte), lots geogràfics (barris, zones o comarques), lots administratius (per departaments o àrees d'una mateixa administració) i lots per productes.

La seva justificació és triple:

- La primera, purament matemàtica: si hi ha cinc contractes (un per lot) es quintupliquen les possibilitats per a una empresa de ser contractada.

- La segona, d'accés a la licitació, ja que, com assenyala la LCSP17, l'experiència o el volum de negocis (la solvència tècnica o la financera), exigides per participar en la licitació no s'aplica respecte a l'import total del contracte, sinó només en relació amb cada un dels lots.

- L'última és procedimental: es poden qualificar de reservats un o diversos lots, de manera que només s'hi puguin presentar centres especials de treball, empreses d'inserció o, si s'escau, empreses i entitats d'economia social. D'aquesta manera, si bé no tot el contracte es reserva a aquestes entitats, sí que se'n reserva una part a la qual només poden presentar-se aquestes empreses o entitats.

RESUM I RECOMANACIÓ APLICATIVA

1. La divisió del contracte en lots és una obligació legal (llevat que es justifiqui el contrari).
2. És legal limitar el nombre de lots als quals es pot presentar una empresa o dels quals pot resultar adjudicatària. Aquest fet resulta imprescindible per fer efectiva la mesura de divisió del contracte en lots.
3. Es recomana reservar algun/alguns dels lots per a centres especials de treball d'iniciativa social, empreses d'inserció i empreses d'economia social, sempre que l'activitat ho permeti.
4. Cal dividir un contracte en lots funcionals, econòmics, geogràfics, administratius o per productes.
5. La divisió del contracte en lots permet particularitzar els criteris d'adjudicació i adaptar-los a les característiques de sostenibilitat, de qualitat, socials o ambientals de cada lot.
6. En dividir un contracte en lots es redueixen proporcionalment les exigències de solvència tècnica i financeres, així com l'aportació de garanties.

5. MESURES ADMINISTRATIVES.

La Llei 9/2017, de 8 de novembre, de contractes del sector públic estableix diverses referències sobre les petites i mitjanes empreses que, sens dubte, ens resulten aplicables per a les empreses i entitats d'economia social. Vegem ara el preàmbul de la LCSP17:

Preàmbul

Cal recordar que la política de foment de la contractació pública amb petites i mitjanes empreses impregna les noves directives de contractació pública, ja des dels seus primers considerants, mesura destacada en l'Estratègia Europa 2020, en la qual la contractació pública exerceix un paper essencial i que es trasllada a l'ordenament jurídic espanyol mitjançant el present text legal.
[...]
Amb aquesta normativa, la Unió Europea ha donat per conclòs un procés de revisió i modernització de les normes vigents sobre contractació pública, que permet incrementar l'eficiència de la despesa pública i facilitar, en particular, la participació de les petites i mitjanes empreses (pimes) en la contractació pública
[...]
[...]
També se satisfà aquí la necessitat de simplificar els tràmits i, amb això, d'imposar menys burocràcia als licitadors i un millor accés a les pimes.
[...]
El sistema legal de contractació pública que estableix aquesta Llei vol aclarir les normes vigents, en favor de més seguretat jurídica, i tracta d'aconseguir que s'utilitzi la contractació pública com a instrument per implementar les polítiques, tant europees com nacionals, en matèria social, mediambiental, d'innovació i desenvolupament, de promoció de les pimes...
[...]
Com a mesures en benefici de les pimes, s'inclouen en aquest text legal les mesures que ja apareixien dins de la Llei 14/2013, de 27 de setembre, de suport als emprenedors i la seva internacionalització, de manera que passen a estar compreses dins del seu àmbit natural d'aplicació; i es dona un pas més enllà en establir-se l'obligació per a l'òrgan de contractació, en els contractes que més acudeixen freqüentment a la subcontractació, com són els d'obres i de serveis d'un import determinat, de comprovar el compliment estricte dels pagaments que el contractista principal fa al subcontractista, així com el règim més rigorista que res-

pecte dels terminis de pagament ha de complir tant l'Administració com el contractista principal, amb la finalitat d'evitar la xacra de la morositat que pesa sobre les administracions públiques...

A més de les anteriors, es troben aquí, com a mesures de suport a les PIME, totes les eines de simplificació de procediment i reducció de càrregues administratives introduïdes amb l'objectiu de donar un impuls decidit a les empreses; i s'inclou, de forma nova, com a criteri de solvència que ha de justificar l'adjudicatari del contracte, complir amb els terminis establerts per la normativa vigent sobre pagament a proveïdors, mesura que pretén contribuir al fet que les PIME amb què subcontracti l'adjudicatari cobrin els seus serveis en termini.

1. Alleugeriment de la càrrega administrativa i substitució de la documentació a presentar en fase de licitació per una declaració responsable.
La pràctica ja general suposa utilitzar el document europeu únic de contractació (DEUC), consistent en una declaració de la situació financera, les capacitats i la idoneïtat de les empreses per a un procediment de contractació pública. D'aquesta manera, les empreses no han d'aportar cap altra documentació, i un cop adjudicat el contracte s'exigirà la documentació completa exclusivament a l'empresa adjudicatària. Es tracta d'un estalvi de temps, molèsties, burocràcia, paperassa i diners, tant per a les empreses licitadores com per a les mateixes administracions públiques.

2. Reducció de les exigències de solvència tècnica, financera i professional.
La legislació de contractes públics estableix com a necessari reduir les barreres d'entrada i facilitar la participació en les licitacions públiques. I, entre altres mesures, advoca per reduir els requisits exigits de solvència. La LCSP es refereix a aquesta qüestió en diversos articles:

Article 77. Exigència i efectes de la classificació.
b) Per als contractes de serveis no és exigible la classificació de l'empresari...

Article 76. Concreció de les condicions de solvència.
3. L'adscripció dels mitjans personals o materials com a requisits de solvència addicionals a la classificació del contractista ha de ser raonable, justificada i proporcional a l'entitat i les característiques del contracte, de manera que no limiti la participació de les empreses en la licitació.

Article 87. Acreditació de la solvència econòmica i financera.

1. La solvència econòmica i financera de l'empresari s'ha d'acreditar per un o diversos dels mitjans següents, a elecció de l'òrgan de contractació:

a) Volum anual de negocis, o bé volum anual de negocis en l'àmbit al qual es refereixi el contracte, referit al millor exercici dins dels tres últims disponibles en funció de les dates de constitució o d'inici d'activitats de l'empresari i de presentació de les ofertes per un import igual o superior al que exigeixen l'anunci de licitació o la invitació a participar en el procediment i els plecs del contracte o, si no n'hi ha, al que s'estableixi per reglament. El volum de negocis mínim anual exigit no ha d'excedir una vegada i mitja el valor estimat del contracte, excepte en casos degudament justificats com els relacionats amb els riscos especials vinculats a la naturalesa de les obres, els serveis o els subministraments. [...]

Article 90. Solvència tècnica o professional en els contractes de serveis.

1. En els contractes de serveis, la solvència tècnica o professional dels empresaris s'ha d'apreciar tenint en compte els seus coneixements tècnics, eficàcia, experiència i fiabilitat, cosa que s'ha d'acreditar, segons l'objecte del contracte, per un o diversos dels mitjans següents, a elecció de l'òrgan de contractació:

a) Una relació dels principals serveis o treballs efectuats de la mateixa o similar naturalesa que els que constitueixen l'objecte del contracte en el curs de, com a màxim els tres últims anys [...]

Article 75. Integració de la solvència amb mitjans externs.

1. Per acreditar la solvència necessària per subscriure un contracte determinat, l'empresari es pot basar en la solvència i els mitjans d'altres entitats, independentment de la naturalesa jurídica dels vincles que tingui amb aquestes, sempre que demostri que durant tota la durada de l'execució del contracte pot disposar efectivament d'aquesta solvència i mitjans, i l'entitat a la qual recorri no estigui incursa en una prohibició de contractar.

Article 69. Unions d'empresaris.

1. Poden contractar amb el sector públic les unions d'empresaris que es constitueixin temporalment a aquest efecte, sense que sigui necessària formalitzar-les en escriptura pública fins que s'hagi efectuat l'adjudicació del contracte a favor seu.

Resumim i establim algunes conclusions:

1. D'acord amb l'article 77, no és exigible la classificació empresarial per als contractes de serveis. Per tant, opera la solvència.
2. L'article 76 LCSP assenyala que la solvència exigida ha de ser raonable, justificada i proporcional, i no limitar la participació de les empreses en la licitació.
3. Pel que fa a la solvència econòmica i financera, l'article 87 LCSP assenyala que el volum de negocis exigit no pot superar el 150% del valor estimat del contracte. Per descomptat que pot ser inferior, de manera que aquest límit es pot reduir per no impedir l'accés a la licitació. Per exemple, limitant aquest percentatge respecte al preu de licitació.
4. L'article 90 LCSP es refereix a la solvència tècnica i professional i no estableix cap mínim; per tant, ha d'operar, en conseqüència, el principi de facilitar l'accés de les pimes i micropimes a la contractació pública.
5. L'article 75 LCSP assenyala expressament que es pot acreditar la solvència a través de mitjans externs. Per tant i encara que no es trobi expressament previst en el plec, les empreses licitadores, per acreditar la solvència necessària, podran utilitzar la solvència i mitjans d'altres entitats, sempre que demostrin que durant tota la durada de l'execució del contracte disposaran efectivament d'aquesta solvència i mitjans.
6. Finalment, d'acord amb l'article 69, cal concórrer com a unió d'empreses temporal, sense que calgui formalitzar l'esmentada UTE en escriptura pública fins que s'hagi efectuat l'adjudicació del contracte a favor seu.

Per tant, s'ha de tendir a minimitzar completament la facturació exigida com a solvència financera i la solvència tècnica i professional. A més, les entitats que concorren a la licitació poden acreditar aquesta facturació (igual que la solvència tècnica o professional) a través de la "cessió de solvència", és a dir, amb mitjans externs, o mitjançant el compromís de conformar, en cas de resultar adjudicatàries, una unió temporal d'empreses amb altres entitats o empreses d'economia social.

3. Reducció de la càrrega de les garanties i eliminació de la garantia provisional.

Les garanties, avals o fiances, tant provisionals (per prendre part en la licitació) com definitives (a l'empresa adjudicatària), impliquen un enutjós tràmit i una càrrega financera, fet que suposa un impediment a la participació de les petites i

mitjanes empreses, així com de les empreses i entitats d'economia social, en la contractació pública. No obstant això, en la Llei 9/2017, de contractes del sector públic, hi ha diverses previsions per reduir o eliminar les garanties:

- Com a norma general (article 106.1), no és procedent l'exigència de garantia provisional, excepte quan de manera excepcional l'òrgan de contractació, per motius d'interès públic, ho consideri necessari i ho justifiqui motivadament en l'expedient. I en el procediment obert simplificat (art. 159) no procedeix la garantia provisional.
- Respecte a la garantia definitiva, hi ha dues excepcions interessants:

  - Article 107.1: "No obstant això, ateses les circumstàncies concurrents en el contracte, l'òrgan de contractació podrà eximir l'adjudicatari de l'obligació de constituir garantia definitiva, justificant-ho adequadament en el plec de clàusules administratives particulars, especialment en el cas de subministraments de béns consumibles el lliurament i recepció hagi d'efectuar abans del pagament del preu, contractes que tinguin per objecte la prestació de serveis socials o la inclusió social o laboral de persones pertanyents a col·lectius en risc d'exclusió social...".

  - Disposició addicional quarta: «3. En els procediments de contractació en els quals s'apliqui la reserva que estableix aquesta disposició addicional no és procedent l'exigència de la garantia definitiva a què fa referència l'article 107 d'aquesta Llei, llevat dels casos en què l'òrgan de contractació, per motius excepcionals, ho consideri necessari i així ho justifiqui motivadament en l'expedient".

En conseqüència, es recomana eliminar la garantia provisional, que s'estableix ja de per si com una excepció, de manera que excepte casos justificats i motivats no s'ha d'exigir mai.

En el cas de la garantia provisional, no s'exigeix, excepte justificació expressa, en els contractes reservats ni en els que tinguin per objecte les prestacions de serveis socials, la inclusió social o laboral de persones pertanyents a col·lectius en risc d'exclusió social.

I en termes generals respecte a la garantia definitiva, cal advocar per la seva graduació proporcional als riscos del contracte, a la disposició d'assegurances de responsabilitat, o al sistema de pagament previst (previ lliurament de productes o execució ja realitzada de la prestació), que en molts casos exerceix com a veritable garantia definitiva.

4. COMPLIMENT I VERIFICACIÓ.

Si bé es pot observar l'increment de la incorporació de clàusules socials a la contractació pública, cal remarcar la dificultat que es troben les administracions per verificar que les empreses adjudicatàries les compleixen adequadament.
Tot i que la verificació i seguiment pot ser una problemàtica de la contractació pública en general, en el cas de les mesures socials resulta d'especial rellevància.
Coneixedors d'aquesta dificultat, p**roposem un sistema de control i verificació complet, senzill i eficaç, amb el valor afegit de facilitar en gran manera el treball al personal tècnic de contractació. El seu resum pautat seria el següent:**

1. S'incorpora als plecs un clausulat objectiu o aritmètic, que evita els judicis de valor i facilita l'avaluació a l'òrgan de contractació, de manera que qui hagi de valorar els criteris socials no necessita ser expert o experta en igualtat de gènere, en inserció laboral, en dret laboral o en la protecció de l'entorn i la salut.
2. S'estableix l'obligació d'acompanyar cada clàusula social del seu corresponent verificador associat, que aporta un sistema de control i acreditació de compliment estandarditzat, la descripció o text literal hi haurà sempre d'incloure en els mateixos plecs.
3. Els verificadors remeten a la presentació d'una documentació específica que permet que l'òrgan de contractació o la persona responsable del contracte pugui comprovar, de manera ràpida i fàcil, el compliment efectiu de cada clàusula, ja que requereix tan sols examinar determinada documentació una o dues vegades a l'any i acarar el seu contingut amb les obligacions assumides per l'adjudicatari.
4. La càrrega de la prova (acreditació de compliment) es trasllada a l'empresa adjudicatària i, a més a més, s'estableix per a aquesta, sempre i en tot cas, l'obligació d'acreditar el compliment de les clàusules socials i de fer-ho d'acord amb la documentació estandarditzada ja establerta en els plecs, cosa que en facilitarà l'examen i comprovació posterior.

Aplicant aquest sistema es proporciona plena transparència i igualtat de tracte al procediment, ja que totes les empreses licitadores coneixen per endavant quina documentació hauran d'aportar en cas de resultar adjudicatàries. Establim els criteris perquè les clàusules socials siguin realment efectives. Per a això, és fonamental establir un procediment sistemàtic i homogeni en els plecs, ja que d'aquesta manera llancem un quàdruple missatge als licitadors:

Que les clàusules s'han de complir de manera efectiva.
Que correspondrà acreditar-ne el compliment aportant la documentació preestablerta.
Que se'n verificarà la correcta execució assignant expressament la funció de control.
Que de l'incompliment de les clàusules, se'n derivaran conseqüències greus.

Per tant, els plecs de clàusules administratives particulars acompanyaran cada criteri d'adjudicació i cada condició d'execució de caràcter social, d'un verificador associat, que assenyalarà la documentació que ha de presentar obligatòriament l'adjudicatari per acreditar-ne el compliment, així com el moment en què haurà de fer-ho.
I per tancar aquest cercle, cal que els plecs incloguin una clàusula general relativa al sistema de control i verificació, per al qual proposem la redacció següent:

PROPOSTA APLICATIVA. COMPLIMENT I ACREDITACIÓ DE LES CLÀUSULES SOCIALS.

1- L'empresa contractista està obligada, com a única responsable de la total realització del contracte, al compliment de tots els criteris d'adjudicació que hagués assumit, i a totes les condicions especials d'execució del contracte en matèria social.

2- L'empresa contractista ha d'acreditar de manera efectiva la correcta prestació del contracte pel que fa als criteris d'adjudicació a què s'hagi compromès en la seva proposta tècnica; així com les condicions d'execució de caràcter social, i ha de presentar a aquest efecte i en el moment assenyalat, la documentació indicada en el present plec per verificar-ne el compliment.

3- Els criteris d'adjudicació i les condicions especials d'execució de caràcter social es consideren obligacions contractuals essencials, incomplir-les tindrà el caràcter de molt greu, i en cas d'incompliment, l'òrgan de contractació podrà optar per:

- Resoldre el contracte per incompliment culpable, cosa que podria implicar la inhabilitació per licitar durant el termini de dos anys en qualsevol procediment públic de licitació.
- Continuar l'execució del contracte, amb la imposició d'una penalitat que l'òrgan de contractació ha d'estimar en funció de la seva gravetat, fins a un màxim del 10% del preu del contracte.

- No s'han de prorrogar aquells contractes en els quals estigui prevista la pròrroga, quan l'empresa adjudicatària hagi incomplert de manera greu les condicions especials d'execució o els criteris d'adjudicació de caràcter social.

4- La persona responsable o la unitat de seguiment del contracte haurà de verificar la documentació presentada, i avaluar-ne l'adequació i la conformitat respecte als criteris d'adjudicació i les condicions especials d'execució de caràcter social assumits pel contractista. En cas d'incompliment, haurà d'informar-ne i, si escau, proposar l'inici del procediment d'imposició de penalitats o de resolució del contracte.

Les clàusules proposades estableixen un procediment efectiu i pautat d'acord amb la Llei 9/2017, de 8 de novembre, de contractes del sector públic:

Article 202. Condicions d'execució del contracte de caràcter social, ètic, mediambiental o d'un altre ordre

3. Els plecs poden establir penalitats, de conformitat amb el que preveu l'apartat 1 de l'article 192, per al cas d'incompliment d'aquestes condicions especials d'execució, o atribuir-los el caràcter d'obligacions contractuals essencials als efectes que assenyala la lletra f) de l'article 211. Quan l'incompliment d'aquestes condicions no es tipifiqui com a causa de resolució del contracte, aquest pot ser considerat en els plecs, en els termes que s'estableixin per reglament, com a infracció greu als efectes que estableix la lletra c) de l'apartat 2 de l'article 71.

4. Totes les condicions especials d'execució que formin part del contracte són exigides igualment a tots els subcontractistes que participin de la seva execució.

Article 122. Plecs de clàusules administratives particulars.

2. Els plecs de clàusules administratives particulars han d'incloure els criteris de solvència i adjudicació del contracte; les consideracions socials, laborals i ambientals que s'estableixin com a criteris de solvència, d'adjudicació o com a condicions especials d'execució; els pactes i les condicions definidors dels drets i les obligacions de les parts del contracte; la previsió de cessió del contracte, excepte en els casos en què aquesta cessió no sigui possible d'acord amb el que estableix el

segon paràgraf de l'article 214.1; l'obligació de l'adjudicatari de complir les condicions salarials dels treballadors de conformitat amb el conveni col·lectiu sectorial aplicable; i les altres mencions que requereixen aquesta Llei i les seves normes de desplegament. En el cas de contractes mixtos, s'ha de detallar el règim jurídic aplicable als seus efectes, compliment i extinció, tenint en compte les normes aplicables a les diferents prestacions que s'hi fonen.
[...]
3. Els plecs de clàusules administratives particulars poden establir penalitats, de conformitat amb el que preveu l'apartat 1 de l'article 192, per als casos d'incompliment o de compliment defectuós de la prestació que afectin característiques d'aquesta, en especial quan s'hagin tingut en compte per definir els criteris d'adjudicació, o atribuir a l'observança puntual d'aquestes característiques el caràcter d'obligació contractual essencial als efectes que assenyala la lletra f) de l'apartat 1 de l'article 211. Així mateix, per als casos d'incompliment del que preveuen els articles 130 i 201.

Article 192. Incompliment parcial o compliment defectuós.
1. Els plecs o el document descriptiu poden preveure penalitats per al cas de compliment defectuós de la prestació objecte d'aquest o per al supòsit d'incompliment dels compromisos o de les condicions especials d'execució del contracte que s'hagin establert de conformitat amb l'apartat 2 de l'article 76 i l'apartat 1 de l'article 202. Aquestes penalitats han de ser proporcionals a la gravetat de l'incompliment i les quanties de cadascuna no poden ser superiors al 10 per cent del preu del contracte, IVA exclòs, ni el total d'aquestes no pot superar el 50 per cent del preu del contracte.

Article 194. Danys i perjudicis i imposició de penalitats.
2. Les penalitats que preveuen els dos articles anteriors s'han d'imposar per acord de l'òrgan de contractació, adoptat a proposta del responsable del contracte si s'ha designat, que és immediatament executiu, i s'han de fer efectives mitjançant deducció de les quantitats que, en concepte de pagament total o parcial, s'hagin d'abonar al contractista o sobre la garantia que, si s'escau, s'hagi constituït, quan no es puguin deduir dels pagaments esmentats.

Article 211. Causes de resolució.
1. Són causes de resolució del contracte:
[...]

Així mateix, són causes de resolució del contracte l'incompliment de les obligacions essencials restants sempre que aquestes últimes s'hagin qualificat com a tal en els plecs o en el document descriptiu corresponent, quan concorrin els dos requisits següents:

1r Que aquestes respectin els límits que l'apartat 1 de l'article 34 estableix per a la llibertat de pactes.
2n Que figurin enumerades de manera precisa, clara i inequívoca en els plecs o en el document descriptiu, i no són admissibles clàusules de tipus general.

[...]

Article 71. Prohibicions de contractar.
2. A més de les que preveu l'apartat anterior, són circumstàncies que impedeixen als empresaris contractar amb les entitats compreses a l'article 3 d'aquesta Llei, en les condicions que estableix l'article 73, les següents:
[...]
c) Haver incomplert les clàusules que són essencials en el contracte, incloses les condicions especials d'execució establertes d'acord amb el que assenyala l'article 202, quan aquest incompliment s'hagi definit en els plecs o en el contracte com a infracció greu, i hi concorri dol, culpa o negligència en l'empresari, i sempre que hagi donat lloc a la imposició de penalitats o a la indemnització de danys i perjudicis.
[...]

Article 62. Responsable del contracte.
1. [...] els òrgans de contractació han de designar un responsable del contracte al qual correspon supervisar-ne l'execució i adoptar les decisions i dictar les instruccions necessàries amb la finalitat d'assegurar la realització correcta de la prestació pactada, dins de l'àmbit de facultats que aquells li atribueixin. [...]